λογοποιός

ΕΤΗΣΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ Ε. ΜΑΝΤΟΥΛΙΔΗ

Τεύχος Τέταρτο, 2018

Paul Klee, *Roter Ballon*, 1922, New York, Guggenheim

ΜΑΝΤΟΥΛΙΔΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ

Πηγή:https://st2.depositphotos.com/1020070/7724/v/950/depositphotos_77240248-stock-illustration-alphabet-letter-cloud-above-an.jpg

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ 7

ΠΟΙΗΣΗ

Άννα Ανδρεάδη
Ταξίδι στο όνειρο 11

Χριστίνα Καραφυλλιά
Ηρακλής 13

Μαρία - Ειρήνη Παπαγιάννη
Ημερολόγιο πορείας 14
Νύχτα 15

Ευρυδίκη - Μαρία Παπανικολάου
Ο παρατηρητής του σύμπαντος 16

Ασπασία - Ραμόνα Σπυροπούλου
Σε ονειρεύομαι 17
Όταν 18
Αυτοί 19

Κωνσταντίνος Σταφυλίδης
Άβυσσος 21
Βραχυκύκλωμα 23

ΑΓΩΝΕΣ ΤΕΧΝΗΣ

Χριστίνα Καραφυλλιά
Αμερική και το χαμένο όνειρο 26

Χρήστος Αλβανός
Ο πιτσιρικάς 27

Αιμιλία Αγιαννίδου
Ξεριζωμένα άνθη, ξεριζωμένες γενιές 28

Άννα Ανδρεάδη
Ο γυρισμός 29

Μαρία Βαρελά
Λαμπρό φεγγάρι λάμψε σαν αστέρι 30

Νικόλαος Γιάντζος
Μια μέρα 31

Ανδριάνα Γραβάνη
Αόρατη κόκκινη γραμμή 32

Χαρίτων Διάκαρης
Ένας άνθρωπος δικός μας 33

Ζωή - Μαρία Καμοπούλου
Γυρίζει 34

Δήμητρα Κουτσογεώργου
Η παγωνιά στα ξένα 35

Ευάγγελος Λαζαρίδης
Νυχτερινή ξενιτιά 36

Θεοφανία Μαλλίδου
Ο πόνος της φωτιάς 37

Κωνσταντίνος Μαρκόπουλος
Η ζωή στην ξενιτιά 38

Στέργιος Μάστορης
Η Ελπίς 39

Μαρία Μπατζόλη
Μηνύματα ζωής 40

Θωμάς - Αχιλλέας Μπίλλας
Ποια η πατρίδα μου τελικά; 41

Θεοδώρα Νάκου
Το προσφυγικό ταξίδι 42

Μαρία - Ειρήνη Παπαγιάννη
Όνειρο -σκοτεινής- νύχτας 43

Χρήστος Παπάζογλου
Η παλιά πατρίδα 44

Αναστασία Παπαθανασίου
Η χίμαιρα 45

Δέσποινα Σιάγκρη
Γη του τόπου μου 46

Ασπασία - Ραμόνα Σπυροπούλου
Αναζητώντας τη νέα πατρίδα 47

Αικατερίνη Συμεωνίδου
Κρυφή ελπίδα 48

Μακρίνα Τελλόγλου
Νέο κεφάλαιο 49

Αντώνιος Τσιορβάς
Πρόσφυγας στη Χίο 50

Αλέξανδρος Φιλιππάς
Άκαρδη ξενιτιά 51

Αργυρώ Χαριζώνα
Παράδεισος και κόλαση 52

ΔΙΗΓΗΜΑ

Μαρία - Ειρήνη Παπαγιάννη 57
Στη θάλασσα

Χριστίνα Ταμπού
Στη θάλασσα 59

ΕΠΙΚΑΙΡΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ζωή - Μαρία Καμοπούλου
Η αξία του χιούμορ και η έλλειψή του στη σύγχρονη εποχή 63

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑ

Κορνηλία Καρβουγιάζη, Βασιλική Μανδαλιανού,
Μάξιμος - Απόστολος Παπαδόπουλος, Αναστασία Παπαθανασίου,
Κωνσταντίνος Παπαναστασίου, Βασιλική Παπαοικονόμου,
Αθηνά Πατάκα, Δημήτριος Πεζάτης
Ο Θεοτοκάς μιλάει για τη γλώσσα 66

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ 72

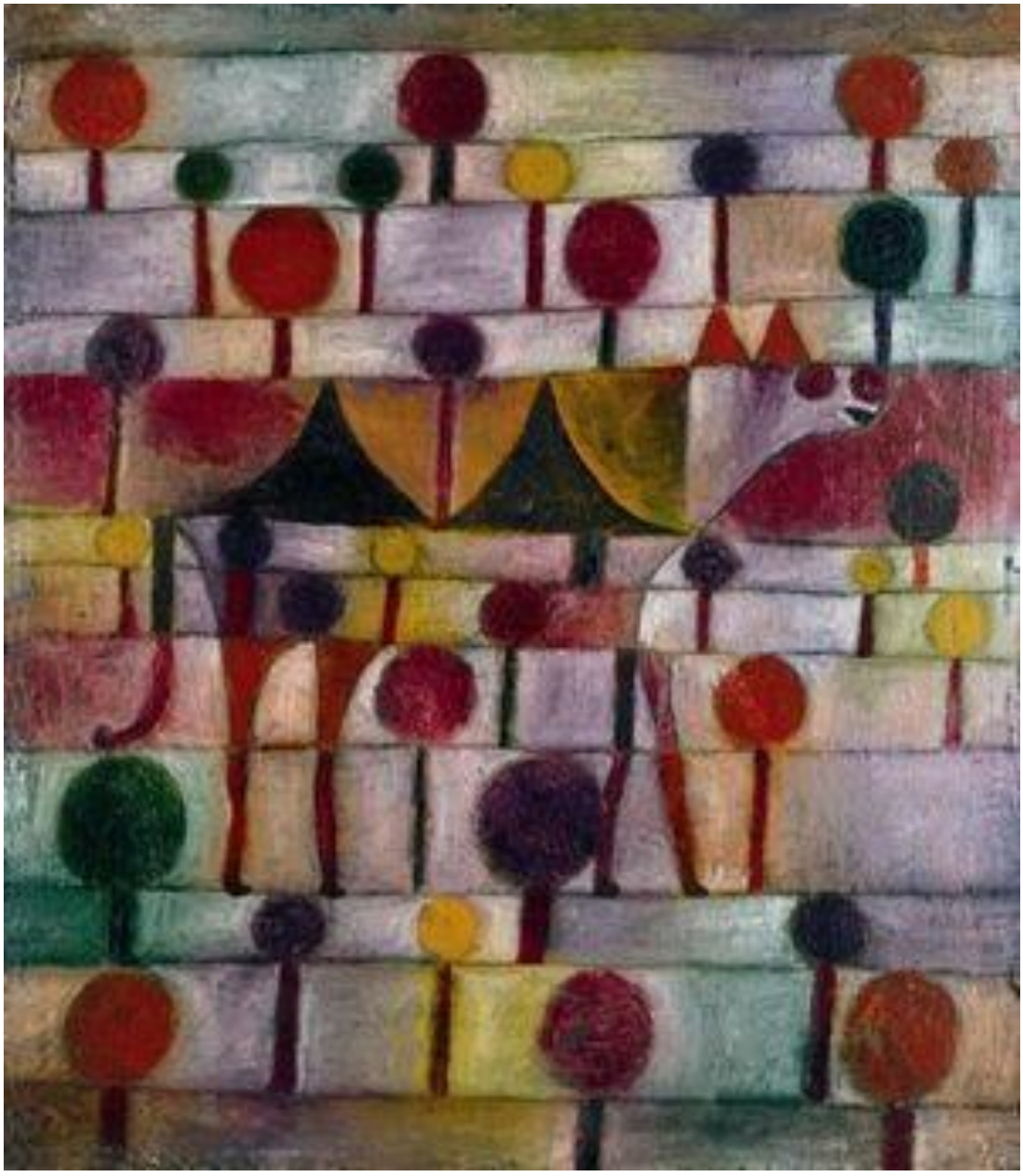

Paul Klee, *Kamel in rhythmischer Baumlandschaft*, 1920,
Düsseldorf, Kunstsammlung Nordrhein - Westfalen

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Γιάννης Ρίτσος

Ο ποιητής

Όσο κι αν βρέχει το χέρι του μες στο σκοτάδι,
το χέρι του δεν μαυρίζει ποτέ. Το χέρι του
είναι αδιάβροχο στη νύχτα. Όταν θα φύγει
(γιατί όλοι φεύγουμε μια μέρα) θαρρώ θα μείνει
ένα γλυκύτατο χαμόγελο στον κόσμο ετούτον
που αδιάκοπα θα λέει «ναι» και πάλι «ναι»
σ' όλες τις προαιώνιες διαψευσμένες ελπίδες.

Τα αρνητικά της σιωπής

Νίκος Καρούζος

Ποίηση

Κάτι παράξενο συμβαίνει στο δωμάτιό μου
σαν πέφτει η νύχτα.
Ένα πουλί ολάξαφνο
με φτερουγίσματα που μαχαιρώνουν τον αέρα
εισορμά κ' ύστερα πάλι ησυχία επικρατεί.
Ποτέ μου δεν ετόλμησα το φως ν' ανοίξω
και πάντα λέω τι να 'ναι το ολάξαφνο πουλί
τι πτέρωμα έχει
πώς άραγε να συγκινεί η μορφή του...
Πάντως όταν ξυπνώ με της αυγής το σκούντημα
δεν είμαι παρά μόνος στο δωμάτιο
σωματικά στερεωμένος απ' τον ύπνο
πιο γνώριμος του θανάτου από χτες
ενώ η ψυχή προσμένει
το καινούριο μήνυμα του ήλιου
όπως πάντα.
Όμως
τι 'ναι το πουλί που ξαφνικά
σαν ερχομός πνοής μέσα στο πνεύμα
σφάζει την ησυχία του δωματίου μου
και το αισθάνομαι κοντά μου;
Ποτέ νομίζω δε θα μάθω
κ' ίσως να είναι το πουλί αυτό, όλο το μυστικό εδώ πέρα.

Ποιήματα

Μιχάλης Γκανάς

[Το ποίημα έρχεται από μακριά...]

Το ποίημα έρχεται από μακριά
δεν ξέρεις αν χορεύει ή παραπατάει.

Μοιάζει ανάρρωση γλυκειά
με απουσίες δικαιολογημένες
μέρα που λείπουν όλοι από το σπίτι
κι οι θόρυβοι ακούγονται αχνά
μέσα και έξω από το σώμα.
Ο ήλιος συνομήλικος και σκασιάρχης
καπνίζει σιωπή
και φυσάει γύρη στο δωμάτιο.

Σιγά σιγά το ποίημα μεγαλώνει
με πόνους με χαρές και λύπες
και ξανά χαρές ώσπου κάποτε
βλέπει τις πρώτες άσπρες λέξεις
και τυφλώνεται.

Με τέσσερις αισθήσεις γυρίζει ή με έξι
ραβδοσκοπώντας φλέβες τ' ουρανού
ώσπου σκοντάφτει στον προτελευταίο στίχο.

Αυτός ο στίχος είναι αχθοφόρος
που σηκώνει στις πλάτες του το ποίημα
και σταθερός βατήρας για τον τελευταίο στίχο
που παίρνει φόρα και πηδάει στο κενό.
Ο τελευταίος στίχος δεν μένει πάντα τελευταίος.
Κάποτε γίνεται ο πρώτος στίχος ενός ποιήματος
που γράφει κάποιος αναγνώστης.

Ποιήματα

Γιώργος Μαρκόπουλος

Τα ποιήματα, ένα ποτάμι, ο ποιητής

Τα ποιήματα είναι τόσο δύσκολα, το ξέρετε.
Και αν σηκώσεις τις λέξεις, είναι τόσο θλιμμένα
σαν δάχτυλα που πόνεσες μια νύχτα με αγωνίες.

Ένα ποτάμι είναι ένας ξένος που κρύβεται, το ξέρετε.
Την ημέρα πηγαίνει στη θάλασσα.
Το απόγευμα λουφάζει ακίνητο
σαν αγρίμι που πέρασαν δίπλα του κυνηγοί.

Ο ποιητής, ένας δήθεν αδιάφορος
που κρύβει τα χέρια του στις τσέπες.

Οι πυροτεχνουργοί

ΠΟΙ

Η

ΣΗ

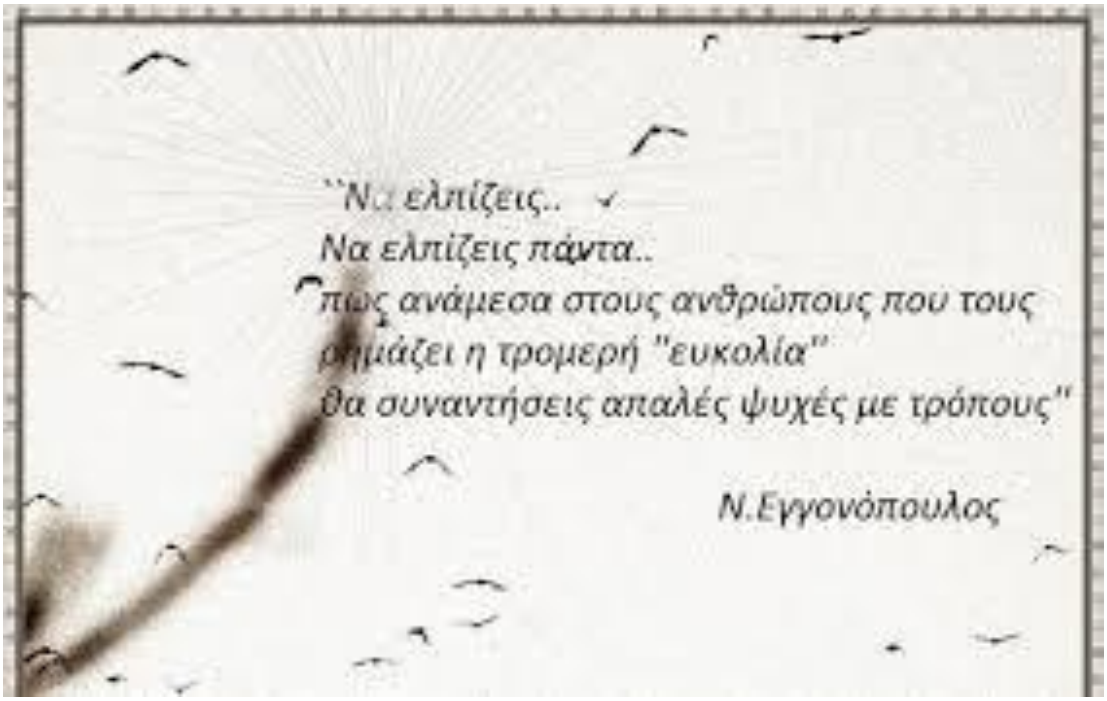

Πηγή:https://78.media.tumblr.com/494070effff5646d76f9adb33bac1239/tumblr_mtlgu1AEkN1rc6m06o1_500.jpg

Πηγή: https://cdn10.bbend.net/media/com_news/story/2017/07/27/3343/main/0511cd25-e71b-4ac3-9268-6154a492b2ca_large_p.jpg

Άννα Ανδρεάδη

Ταξίδι στο όνειρο

Λίγο φως στο παράθυρο
τι είναι αυτό που συμβαίνει;
Είναι η μέρα που έρχεται
ή η μέρα που φεύγει;
Με ελπίδες και όνειρα
«βιάσου, σήκω» φωνάζουν
μα βαριά τα ματόκλαδα
το Μορφέα κοιτάζουν.

Τι ναι άραγε για σένανε
το τρανό, το μεγάλο
της ζωής το ανυπέρβλητο
πόσα ακόμα να βάλω;
Της ελπίδας σου βάλσαμο,
της αυγής η αχτίδα
μα το φως σου σκοτείνιασε
μες στα μάτια σου είδα.

Αχ, παιδί μου προσπάθησες
τη ζωή σου να αλλάξεις
και η μάνα σου μήνυσε
πίσω να μην κοιτάξεις.
Μα είναι μακριά η πατρίδα σου,
κι αν κοιτάξεις τι βλέπεις;
Μαύρα τα όνειρα γίνανε
στου μυαλού σου τη σκέπη.

Μην τρομάζεις φεγγάρι μου
ονειρέψου, φαντάσου
μάζεψέ τα τα αστέρια
στόλισε τα μαλλιά σου.
Μην αφήνεις τη λύπη σου
να σου στήσει παγίδες
είναι ωραία η άνοιξη
που ακόμα δεν είδες.

Του ουρανού το στερέωμα
κάν' το όλο δικό σου
κι αν σου φαίνεται άπιαστο
τόλμησε, γιγαντώσου.
Η βροχή που σε μούσκεψε

με το κρύο το αγέρι
ίσως γίνει μια γέφυρα
άπλωσέ της το χέρι.

Με πινέλο το όνειρο
και καμβά την ελπίδα
βάλε χρώματα γέμισε
της καρδιάς την κοιτίδα.
Είναι ωραίο το όνειρο
μην το δεις να τελειώνει,
στην αυλή σου το λιόγερμα
κοίταξε δυναμώνει.

Κράτησέ το για σένα
και για άλλο κανένα
πάρε νότες και πλάσε το
μην το δίνεις σε μένα.
Και το φως στο παράθυρο
κάν' το μόνο οδηγό σου
κάπου εκεί, κάτι ανάμεσα
και θα βρεις το όνειρό σου.

Paul Klee, *Ad Parnassum*, 1932, Bern, Kunstmuseum

Χριστίνα Καραφυλλιά

Ηρακλής

Γεννήθηκε από θνητή, μα αναδείχθηκε ωσάν θεός
Γιατί ήταν αδελφός του κεραυνού.

Ολόκληρη η ζωή του ένας αγώνας.
Από μικρό παιδί ζωσμένος από φίδια αιμοβόρα
Που βάλθηκαν τέλος πικρό να βάλουν στη ζωή του
Και που με χέρια ολόγυμνα έφτασε να σκοτώσει.
Ως μέχρι και στον θάνατο δεν έπαψε ο αγώνας
Αλλά από πόνο φοβερό άφησε την πνοή του.

Και επικράτησε των βασιλέων.
Φιγούρες τερατόμορφες έσπευσε να αφανίσει
Και στους νεκρούς κατέβηκε κι έσωσε την κοπέλα,
Την όμορφη την Άλκηστη, που άδικα είχε πάει.
Κι αψήφησε τρία μυαλά, τρία φρικτά κεφάλια,
Τρεις φόβους που ενώνονταν σε μία δυστυχία.
Έδωσε ανακούφιση σε βάσανα μεγάλα
Λαών πολλών που ένωσε στο όνομα του αγώνα.
Στο όνομα της αιώνιας διατήρησης της αλήθειας
Ο δρόμος είναι αγώνας με έπαθλο την Αρετή.
Τη διάλεξε εκείνος πρώτος από όλους τους θνητούς
Και τώρα πια πλαγιάζει δίπλα στους αθανάτους.

Ο πάγος λιώνει κι απ’ την κορφή νερό αργοσταλιάζει.
Εκείνος που τόσα πέρασε λύγισε και δακρύζει.
Ο άνθρωπος έχει ξεχάσει να αγωνίζεται.

Μαρία - Ειρήνη Παπαγιάννη

Ημερολόγιο πορείας

Όσο θυμάμαι τον εαυτό μου
η ζωή μου ήταν ταινία.
Ταινία κασέτας κολλημένης.
Καρφωμένη στα θρανία, βλέμμα λοξό ποτέ δεν βλέπεις
Μάτια παντού να σε κοιτάζουν
Σαν μια βραδιά του ’84.

Θεωρήματα επί θεωρημάτων, γνώμονας στη ζωή μας
Που το πρίσμα του προβάλλει ουράνιο τόξο θολό
στον γκρίζο τοίχο
Η f(x) αδύνατη
Και η ψ(x) άβυσσος.

Το κουδούνι χτυπά.
Έναρξη παραστάσεως.
Βαρυποινίτη υπ’ αριθμόν 020912,
Η εκτέλεσις δυστυχώς αναβάλλεται.

Paul Klee**,** *Senecio 2,* 1922, Basel, Kunstmuseum

Νύχτα

Η ζωή μας ακυβέρνητη Αργώ μέσα στα σύννεφα
Κοιμόμαστε, αλλά δεν ονειρευόμαστε

Η προσδοκία είναι ένα πουλί ακοίμητο
και στο πόδι του δεμένη μια χρυσή κλωστή
παγιδευμένο σε γυάλινο κλουβί
εδώ και χρόνια ξεχασμένο σε κάποιο πατάρι

Κοιτάζομαι στον καθρέφτη
Και το μόνο που βλέπω είναι ένα κρύσταλλο

Κάποτε, κάποτε είχαμε στόχο
Μα τώρα το Δέρας χάθηκε

Πφ, όνειρα!
Αυτά συμβαίνουν μακριά
μόνο στα παραμύθια.

Paul Klee, *Nacht Feier,* 1921, New York, Guggenheim

Ο παρατηρητής του σύμπαντος

Σαν μια καρδιά που χτυπά και ο ήχος της τόσο εκκωφαντικός στο απόλυτο κενό
Να αντιλαλεί πάνω στις αιώνιες σήραγγες του χρόνου.
Μια κραυγή ακούγεται κάπου μακριά.
Ένα δάκρυ κυλάει απαλά στο μάγουλο του μικρού παιδιού και ξαφνικά,
έστω και για μία μόνο στιγμή, ο πόνος σταματά.
Μπορείς να αναπνεύσεις χωρίς δυσκολία.
Και ο παρατηρητής του σύμπαντος εις βάρος σου γελάει.
Γιατί ο πόνος ποτέ δεν σταματά και η απέραντη σιωπή δεν έχει τελειωμό.
Το χθες δεν θα γίνει ποτέ αύριο και το σήμερα ανατέλλει για μια τελευταία φορά.
Ο ήλιος χάνεται στον ουρανό και το σκοτάδι απλώνεται στη θέση του.
Αλλά δεν ανησυχείς, γιατί ξέρεις ότι αυτό δεν είναι το τέλος παρά μια νέα αρχή
Χωρίς πόνο, πίκρα, και λύπη.
Χωρίς δαίμονες μέσα στο κεφάλι σου, να σε τρομοκρατούν.
Και έτσι απλά, κλείνεις επιτέλους τα μάτια και πετάς μακριά από τη φυλακή
Στην οποία ποτέ δεν επέλεξες να γεννηθείς.
Και… ξαφνικά γίνεσαι εσύ ο παρατηρητής του σύμπαντος.
Γιατί ξέρεις ότι, όσο κι αν το θες, ο πόνος ποτέ δεν τελειώνει,
απλά με τον χρόνο γλυκαίνει
και το κενό στέκει εκεί μετέωρο στη δίνη του σύμπαντος,
να σου θυμίζει ότι στο τέλος η ζωή πάντα εκεί καταλήγει.

Μάαστριχτ, 17.3.2018

Η Μαρία - Ειρήνη Παπανικολάου είναι απόφοιτη του σχολείου (2017)
και φοιτήτρια στην Ολλανδία, στη Νομική Σχολή του Universiteit Maastricht

Σε ονειρεύομαι

Σε ονειρεύομαι μία ολόκληρη ζωή.
Είμαι εκείνη η γυναίκα
στον ανθόσπαρτο κάμπο
που ζει για να ανακατεύει τις λεπτές ακτίνες
που βρέχουν από ψηλά
Καίνε.
Μέσα στα πέταλα των λουλουδιών
κοιτάζει βλέμματα.

Είμαι εκείνο το τυφλό κορίτσι
που περιπλανιέται σε ένα άδειο δωμάτιο.
Ακούει το χρώμα των τοίχων.

Είμαι εκείνη η γριά στην άκρη του δρόμου
κάθεται στο φθαρμένο παγκάκι
και χαμογελά στους περαστικούς.
Εκείνοι ας μην τη βλέπουν,
μπορεί να μην υπάρχει

Είμαι εκείνο το παιδί που κοιτάζει το κενό
κρατά τον αγέρα.

Ή μήπως είναι το γερασμένο χέρι της;

Σε ονειρεύομαι μία ολόκληρη ζωή.

Είναι ένας κατάλευκος γλάρος.
Σε κοιτάζει.
Φορά τα μάτια μου.
Μα εγώ δεν σε βλέπω.

Όταν

Όταν τραγουδούσαμε την αναπνοή των ανέμων
Φύλαγα τις λέξεις μας
σαν σιωπηλά μυστικά του αιώνιου απείρου
κρατούσα τα αναφιλητά σαν ανείπωτα ουρλιαχτά
στις αλλεπάλληλες εκρήξεις των οριζόντων.
Στάθηκα απέναντι από τον πελώριο κόσμο
και μέτρησα τα μακρινά ποτέ
των ατίθασων τυφώνων.
Σε ταξίδεψα στη χαίτη του καλπάζοντος αλόγου
και σε έπλασα Ιππέα.
Να κυβερνάς.
Ελεύθερος.
Ιπτάμενο, πάνω από τις γκρίζες Πολιτείες
σε φύσηξα
για να σε ταξιδέψει ο άνεμος τώρα.
Για να σε ονειρεύομαι.
Αγάπη μου...

Paul Klee, *Der Goldfisch*, 1925, Hamburg, Kunsthalle

Αυτοί

Να αναβλύζουν οι στίχοι
Να ρέουν
απ’ τους κρυμμένους κρατήρες
να ταξιδεύουν στην ξεραμένη γύρη
και στα συρρικνωμένα πέταλα των λουλουδιών
απ’ τις ρωγμές του χρόνου.
Κοιμίζουν τις ώρες της βαλσαμωμένης σας αίσθησης
ξυπνώντας τα φαντάσματά σας
ξυπνώντας κάτι θύμησες αλλόκοτες.

Τους ακούτε;
Κάτι παιδιά τους σιγοψιθυρίζουν
καθώς τρέχουν ασταμάτητα στα βότσαλα
να φτάσουν το μεγάλο κύμα.
Προλαβαίνουν;
Ένας ανώνυμος μουσικός
τους πλέκει με νότες
και οι στίχοι χορεύουν
Στο γαϊτανάκι της ζωής.
Κι αν αόρατοι;
Αν κοιτάξεις γύρω
όλοι αναστενάζουν κάποιον στίχο
οι στίχοι διαχέονται
εμείς τους παγιδεύουμε στις ανάσες μας
τους κλέβουμε για λίγο ή πολύ
ένας ένας ή και όχι.

Μα ποιος τους στέλνει τους στίχους;
Μία ανάμνηση ταξιδεύουν.
Στον απόηχο της ροής.
Από πού και για ποιον τον αέναο χρόνο στενάζουν;
«Ξυπνώντας τα φαντάσματά σας».
Ποιοι είστε;
Κάποιος μου είπε πως τον τερματικό σταθμό κατοικείτε.
«Έτσι γεννήθηκαν», είπε.
Να μας βλέπουν από επάνω
ή από κάτω
ή από αλλού.
Να ζουν εδώ, αλλά όχι εδώ.
Και να ξέρουν
πως το αυτό δεν είναι αυτό
και το αύριο δεν θα είναι αύριο
γιατί τότε δεν ήταν ποτέ.

Και εμείς τι είμαστε;
«Είμαστε οι λέξεις από τους στίχους τους.
Αν είναι ρομαντικοί μας χωρούν στις ελπίδες
Στους ξανοιγμένους ορίζοντες
Είμαστε ο αγέρας
που μπλέκεται στην ορμή των αισθήσεων
Είμαστε οι νεκροί που ερωτεύονται τον Πόθο
και ο Πόθος τους αναγεννά
Είμαστε τα ζιζάνια που ολολύζουν στης φύσης την άνοιξη.
Αν είναι μελαγχολικοί
μας κάνουν πουλιά που αργοπεθαίνουν στη συμφωνία της νοσταλγίας
ή σπάθη που λυγίζουν.
Μας μεταμορφώνουν σε στάχτη
που μουρμουρίζει αρώματα
μα η κάπνα δεν φεύγει.
Είναι και μερικοί πιο σουρεάλ.
Και τότε είμαστε λαβύρινθος
σε μία ροζέτα κιθάρας
ή αίνιγμα στις κεραίες της πεταλούδας
Άλυτο».

«Ξυπνώντας τα φαντάσματά σας».
Είστε εσείς που κυβερνάτε τον κόσμο.
Τυφλοί ή αφανείς.
Του αφιερώνεστε
χωρίς ποτέ να σας συμμερίζεται.
Τον πλάθετε
τον γκρεμίζετε
σε στίχους που εικόνες μεθούν.

Να αναβλύζουν οι στίχοι
Να ρέουν
απ’ τους κρυμμένους κρατήρες
ξυπνώντας τα φαντάσματα σας.
Αφού εσείς ξάγρυπνοι αιώνες μας κοιτάτε.

Κωνσταντίνος Σταφυλίδης

Άβυσσος

Γεννιέται μια ψυχή
διευρύνεται η σκιά
συ, ψυχή,
τι μοίρα σε βρήκε;

Ανάμεσα όλων
μοναξιά έτυχες
δίχως ελπίδα
το τοίχος σου έχτισες

Καθολική ανασφάλεια
πώς παλεύεις κάθε μέρα
παρασέρνοντας όλα τ' άλλα
να την κάνεις μάταια πέρα

Ζητάς μόνο το ένα
το σχισμένο σου φως
γιατί σε κόσμο απείρων επιλογών
βλέπεις μόνο

Μαύρους τοίχους
Μαύρα θρανία
το διάφανο αίμα
φανερώνει την πορεία

Πιστεύεις πως προοδεύεις;
Απλώς τους μοιάζεις περισσότερο
μη δείξεις ποιος είσαι
η απομόνωση θα είναι το λιγότερο

Ξεριζώνεσαι απ’ τη διάσταση
μεταφέρεσαι σ’ εμάς
καταφεύγεις σε ακινησία
όσο η δύναμή σου γίνεται απελπισία

Καλωσήρθες στον κόσμο του πόνου
όπου κρατιέσαι μόνος σφιχτά
να θυμάσαι...
Η μιζέρια λατρεύει τη συντροφιά

Η διαμονή σου στην άβυσσο, ψυχή
δε χρειάζεται να 'ναι μόνιμη.
Προσφέρω εισιτήριο επιστροφής...
μα... ποιο το κόστος;

Paul Klee, *Der Garten der Freuden*, 1925, New York, Metropolitan Museum of Art

Βρ*χυκύκλ*μα

Κόψ*ε τους τ*ς γλώσ*ες

*χι άλλες λ*ξεις

Βρ*χυκύκλ*μα στ* σύστ*μα

ο ιός σχ*ζει τις συνδ*σεις

Κι ας πουν ό,τι θέλουν

μ- -χι όπ-ς -ε θέλο-μ-

να το δουν όπως ξέρουν

-α όχ- ό-ως δ- -έρουμ-

Εξέλ*ξη μαριον*τών

αποκτο*ν αυτ*νομία

σπ*θες ξεφεύγ*υν απ’ τ* φωτ*ά

-κολ-ύθα τ- δόγμ- π-στά.

??????????????????

****

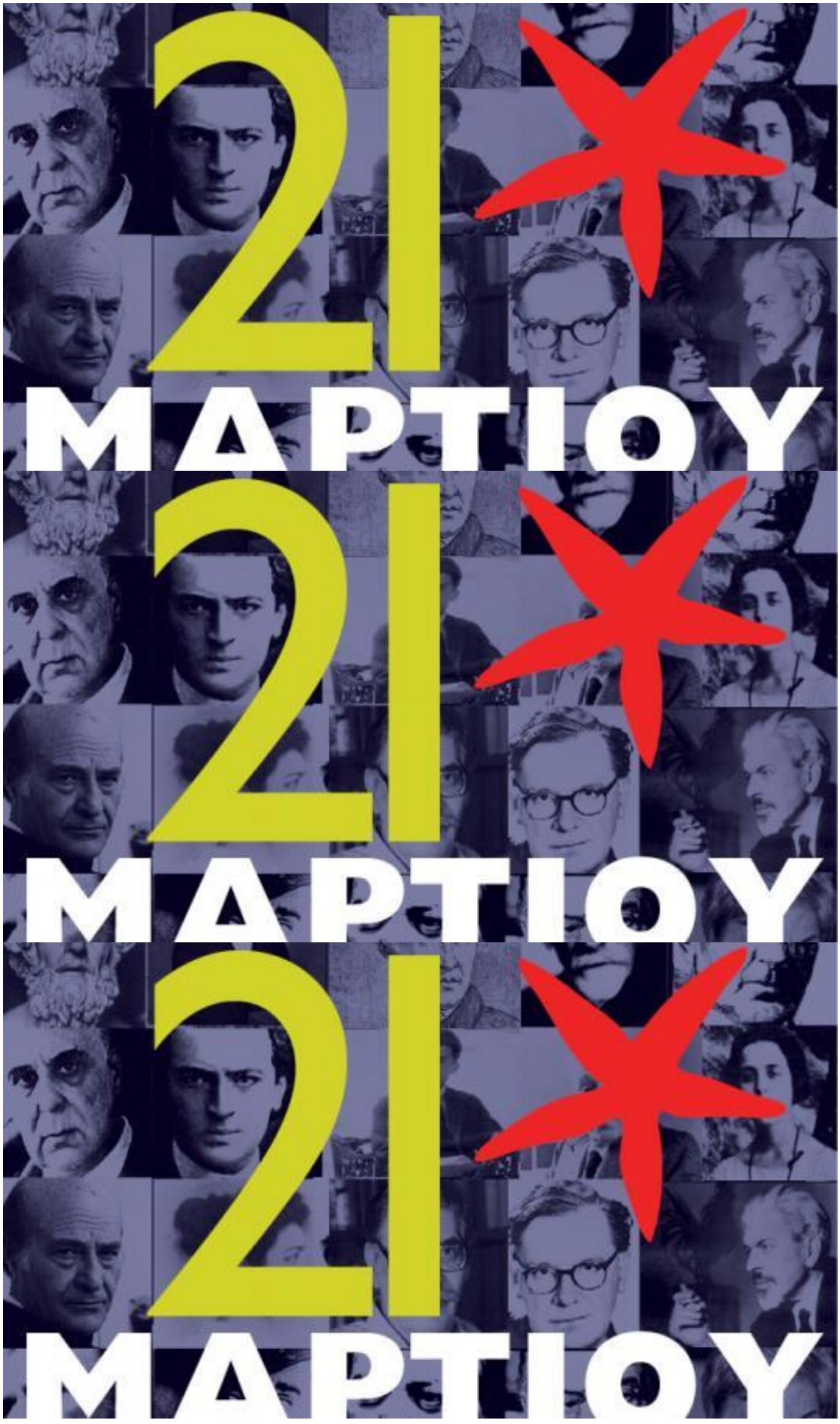

Πηγή:https://agriniobestof.gr/media/k2/items/cache/aaaf0c04d7c5edfc09c6f0e8b5a882b2_XL.jpg

Πηγή: https://mandoulides.edu.gr/wp-content/uploads/2018/02/%CE%91%CE%A4_2018_News_Banner_v1.0.1.jpg

Χριστίνα Καραφυλλιά

Αμερική και το χαμένο όνειρο

Τα βουρκωμένα μάτια μου κρατάω στυλωμένα
Επάνω στις επιβλητικές πολυκατοικίες
Ίσα που βλέπω τον ουρανό από τη σκιά τους
Φοράω το κουράγιο μου σαν πανωφόρι
Κάνει κρύο στον άγνωστο ουρανό
Με δύο άλματα είμαι ψηλά
Πιο πάνω από τις πολυκατοικίες
Αιθεροβατώ μαζί με τ' άστρα
Φτάνω σε πιο ζεστό ουρανό
Είναι ο ουρανός της πατρίδας
Το πανωφόρι πια φαντάζει σαν φωτιά στους ώμους
Το αφήνω χάμω μήπως το βρούνε οι δικοί μου
Αφού εγώ έχω χαθεί από αυτά τα μέρη
Τουλάχιστον ας με θυμούνται ως πανωφόρι
Τουλάχιστον να τους ζεσταίνω τις νύχτες
Εγώ δεν είμαι κρύος σαν αυτούς
Εγώ δεν θα γίνω σαν αυτούς
Τα δάκρυά μου γεμίζουν το ποτήρι
Το χρυσό, το μόνο που έχω φέρει μαζί απ' την πατρίδα
Κι εγώ τα πίνω για να ξεχάσω τον καημό μου
Όμως κάποια στιγμή στέρεψαν τα μάτια
Κάποια στιγμή το ποτήρι άδειασε
Γιατί θέλει κουράγιο, για να νιώσεις
Κι εγώ το άφησα όλο πίσω στην πατρίδα.

Το ποίημα απέσπασε το 3ο βραβείο στους *Πανελλήνιους Αγώνες Τέχνης,* 2018

Χρήστος Αλβανός

Ο πιτσιρικάς

Γκρίζες πολυκατοικίες, σκοτεινή συννεφιά
και ένας πιτσιρικάς νοσταλγεί σιωπηλά.
Ονειρεύεται καταστάσεις να μην είχαν συμβεί
και να μπορέσει κάποια μέρα να ζήσει την ευτυχία,
η οποία πνίγηκε στο όνομα της εξουσίας.
«Θέλω να μάθω γράμματα» η κρυφή του επιθυμία,
με τον κοινωνικό αποκλεισμό να τον έχει αγκαζέ,
τον περιμένει ένα ταγκό που δεν θα ξέχναγε ποτέ.
«Καλώς ήρθες στη ζωή» του λένε οι μεγάλοι
με βαριά φωνή και ζαλισμένοι από το βραδινό ποτήρι.
Παίζει καθημερινά κυνηγητό με τον χρόνο
που άλλοτε περπατάει και άλλοτε τρέχει σαν τρελός.
Ο πιτσιρικάς ψάχνει τρόπο να επιβιώσει στο παιχνίδι αυτό
τροφή, στέγη και ρουχισμό, πράγματα βασικά στον κόσμο αυτό.
Νιώθει τον ρατσισμό σε όλες τις πτυχές του
και ξενυχτάει νύχτες, μέρες κλαίγοντας και φαντάζοντας μια αλλιώτικη ζωή.
Γιατί, φωνάζει, γιατί, κοκκινισμένος από το κλάμα
τριγυρνώντας στα στενά ψάχνοντας κάποια συντροφιά.
Κάθε μέρα χαζολογάει σχολικές τσάντες των παιδιών,
με απογοήτευση και κούραση σκύβει το κεφάλι του,
και θάβει την επιθυμία του για γνώση στο πίσω μέρος του κεφαλιού.
Φόβο, πόνο και λύπη διακρίνεις στα μάτια του,
και μια λαχτάρα, μια επιθυμία για πράγματα που δεν είχε ποτέ.
Με το πέρασμα του χρόνου όλα αλλάζουν,
χάνεται η θέληση για μόρφωση,
χάνεται η ελπίδα για επιβίωση
και κυριαρχεί η σιωπή.
Ο αγώνας για τη λύτρωση έχει πλέον τελειώσει.

Αιμιλία Αγιαννίδου

Ξεριζωμένα άνθη, ξεριζωμένες γενιές

Δεν έχουν σπίτι, δεν έχουν δουλειά
ψάχνουνε να βρουν μια νέα αγκαλιά.
Χάνονται, χαμόγελα πολλά.
Κάποια στιγμή και τα όνειρα θα πάρουν εκδίκηση.
Σα λουλούδια που φύτρωσαν και μέσα σε δυο λεπτά ξεριζώθηκαν.
Ζητάνε βοήθεια να ζήσουν και στέγη για να μείνουν.
Ρωτάνε να βρουν πότε φεύγει το τρένο για έναν καλύτερο κόσμο.
Αν κάθε φορά που ένας πρόσφυγας
σκεφτόταν μια καλύτερη ζωή έπεφτε ένα αστέρι,
τότε θα καταλάβαινε το φεγγάρι τι θα πει μοναξιά.
Προσπαθούν όλο και πιο πολύ να ριζώσουν μαζί με την ευτυχία.
Στη γιορτή της θλίψης πήγα και μου ψιθύρισε μια ψυχή για την κακοτυχία της
κι η καρδιά μου της σκούπισε τα δάκρυα!...
Πώς οι άνθρωποι, τελικά, μπορούν να συγκριθούν με τη φύση,
όταν εσύ μπορείς να κόψεις κάθε ελπίδα και κάθε λουλούδι από τους πρόσφυγες
κι από τη φύση, αλλά δεν μπορείς να εμποδίσεις την Άνοιξη να έρθει
ούτε και να σταματήσεις τις προσπάθειές τους (των προσφύγων).
Όταν έρχεται η άνοιξη, παίρνει τους πρόσφυγες και τους σηκώνει ψηλά στον ουρανό,
όταν τα δικά τους φτερά ξεχνούν πως πετάνε.
Η φαντασία του κάθε ανθρώπου φοριέται απ’ όπου και σε όποιο μέγεθος θέλει,
στους πρόσφυγες φοριέται ανάποδη.
Συμπέρασμα;
Όλα τελειώνουν κάποτε.
Λοιπόν, αντίο!
Τα πιο ωραία ποιήματα δεν θα γραφτούν ποτέ...
Άραγε, μια ζεστή αγκαλιά είναι αρκετή, για να διώξει τον χειμώνα;

Ο γυρισμός

Της ξενιτιάς, της προσφυγιάς, του χωρισμού ο πόνος
είναι αβάσταχτος καημός για την καρδιά της μάνας.
Την Παναγιά παρακαλεί, στην Παναγιά της λέει:
«Αχ Παναγιά μου, Δέσποινα, και του Χριστού μητέρα,
μάνα είσαι και εσύ, μάνα είμαι και εγώ
το παιδί μου φέρε μου σε παρακαλώ.
Με την γλυκιά του όψη τον τόπο να ομορφύνει,
να γαληνεύσει την καρδιά, τον πόνο να απαλύνει.»
Κουράγιο δίνει η Παναγιά,
στα πόδια της στεριώνει,
μέσα στο σπίτι κάθεται και το σταυρό της κάνει.
Χτύπο ακούει στην πόρτα της και μία γλυκιά φωνούλα,
Ακούει τα λογάκια του, μα αυτή δεν το πιστεύει.
«Άνοιξε μάνα μου, άνοιξε,
Δε σου χτυπάει ξένος,
εγώ είμαι ο γιόκας σου ο πολυξενιτεμένος!»
«Γιόκα μου, παλικάρι μου, αστέρι μου και φως μου,
γύρισες φεγγάρι μου στον τόπο σου, στη γη σου;»,
φωνάζει δυνατά από χαρά μεγάλη.
Τους γείτονές της κάλεσε στο σπίτι της να πάνε.
Όλοι μαζί χαρήκανε και όλοι μαζί του λένε:
«Καλώς το παλικάρι μας, καλώς τον Κωσταντή μας!
Μικρό παιδί μας έφυγες, μ' άσπρα μαλλιά μας ήρθες.»
Και τον αγκάλιασαν σφιχτά και με χαρά μεγάλη.

Μαρία Βαρελά

Λαμπρό φεγγάρι λάμψε σαν αστέρι

Η ξενιτιά που στους δρόμους μας γυρνά
σαν τα αδέσποτα σκυλιά που μια στέγη
Μέσα στου χειμώνα την παγωνιά γυρεύουν
Ένα χαμόγελο ζεστασιάς

Τα μικρά παιδιά που στα απέραντα
Του κόσμου μακριά μια νέα ζωή ξεκινάν
«Κοιτάξτε μπροστά» φωνάζει η καρδιά
Μα και το μυαλό πίσω δεν κοιτά

Τα αγαθά δεν έχουν πια χαρά…
Τώρα πια η θέληση μάς οδηγά...

Το φως… εκείνο το φως που δεν έλαμπε όσο ήθελες
εκείνο το φως που τώρα έσβησε και
Προσπαθείς να το κάνεις να λάμψει έστω και
Λίγο…

Τώρα το φεγγάρι λάμπει σαν τα αστέρια
Και η επιμονή μου σβήνει σαν ένα
Μισοαναμμένο φανάρι στους σκοτεινούς
Δρόμους της εμπιστοσύνης…

Κοίτα εκεί ψηλά κάποιος μας κοιτά.. είναι το θάρρος μας
που χάθηκε στα ουράνια εκεί κοντά… μαζί με αυτούς
Που αγαπούσαμε παλιά
Βάρκες σωσίβια και κουπιά εφιάλτης έχουν γίνει πια η αγάπη
Για κάποιον που να μας αγαπά είναι μεγάλη σαν τον φόβο για χαρά

Ελένη Γεροθανάση

Φεύγω

Φεύγω… Μπορεί και για λίγο. Μπορεί.
Είναι αστείο ότι τίποτα δεν αλλάζει σε αυτήν την πόλη.
Οι παιδικές αναμνήσεις, οι μυρωδιές, τα ηλιοβασιλέματα.
«… Θα μεγαλώσεις και θα φύγεις μακριά από δω, πρώτα ο
Θεός» μου λέγανε. «Θα σε ανταμείψει η τύχη και θα φύγεις.
Στο χρωστάει η ζωή». Μα πώς; Πώς γίνεται;
Πώς γίνεται κάποιος να είναι τόσο συναισθηματικά ουδέτερος;
Τόσο άκαρδος στο να του φαίνεται εύκολο;
Οι βόλτες, η αφή της άμμου, τα μουντά χρώματα του ουρανού
μετά τη βροχή, οι ήχοι των αυτοκινήτων, οι γνώριμες
φυσιογνωμίες.
Πώς ζει κάποιος χωρίς αυτά; Χωρίς να νιώθει πνιγμένος
από άπειρες άγκυρες τυλιγμένος; Πώς;
Φεύγω. Μπορεί.. Μπορώ.

Paul Klee, *Burg und Sonne*, 1928

Νικόλαος Γιάντζος

Μια μέρα

Μια μέρα σαν και τούτη στη χώρα του πολέμου, στη χώρα δίχως μέλλον
Ένα μικρό παιδί αποχαιρετά για πάντα την πατρίδα του αλλά και τη μητέρα του
- Μάνα, μην κλαις της είπες
Πάμε να φύγουμε από δω
εδώ θα μας σκοτώσουν οι κακοί, εδώ θα πεθάνουμε δίχως λύπες και κλάματα,
είναι σκληρά, εδώ φάγανε τον μπαμπά, φάγανε τον μικρό αλλά όχι και μας.
Η μάνα έσκυψε να πάρει τα τελευταία πράγματα του μικρού και να φύγουν
Αλλά δεν πρόλαβε μια σφαίρα των ανταρτών τρυπούσε το σώμα της
τα λόγια του μικρού ραγίζουν καρδιές
- Μάνα, μανούλα τι έγινε; Μάνα, μη μου φύγεις τώρα, τώρα που είναι όλα έξω δύσκολα.
Το παιδί ανέβηκε στη βάρκα με τους υπόλοιπους μετανάστες
με κατεύθυνση τα ελληνικά νησιά του Αιγαίου
δίχως ένα χέρι βοηθείας να το στηρίξει.
Ο Μικρός συντετριμμένος από τον χαμό της μάνας:
- Πού είναι η μαμά μου τώρα που ήρθα σε τόπο ξένο
πού είναι η μαμά μου τώρα που είμαι μόνος μου;
Δύσκολο πράγμα η προσφυγιά
και όλα αυτά χάρη σ' αυτούς που μου στέρησαν το δικαίωμα του να είμαι παιδί
μου στέρησαν το δικαίωμα να είμαι με τη μαμά μου
και τον μπαμπά μου αλλά και το μικρό μου αδερφό
τώρα είμαι στα ξένα μακριά τους
και δεν θα ξαναϊδωθούμε ποτέ.

Ανδριάνα Γραβάνη

Αόρατη κόκκινη γραμμή

Είναι η ζωή του μια αόρατη κόκκινη γραμμή
δίχως τέλος, δίχως μια αρχή.
Το φως του ήλιου έχει πια χαθεί
και ποιος τελικά θα λυτρωθεί;

Γυρεύει την ελπίδα σε μέρη μακρινά.
Μακρύ ταξίδι σωτηρίας σε χώρες ξένες
λίγες στιγμές να του δώσει προστασίας
μακριά από πεδία τρομοκρατίας.

Πώς να μη δακρύσει από πνιγμένα όνειρα στη στεριά,
πώς να μην τρέξει σε μια ζεστή αγκαλιά.
Πώς να μη φροντίσω κι εγώ άρρωστα κορμιά,
να απαλύνω πόνο, δάκρυα, ξενιτιά.

Μες στην απλή ή δύσκολη ρουτίνα
να μην τα αψηφήσω όλα αυτά, δε θα κρυφτώ, θα ανοίξω την κουρτίνα
να ‘ρθει το φως, να γίνουν όσα δίδαξε ο Χριστός,
ο Σαμαρείτης και κάθε άνθρωπος σωστός.

Τώρα πια μοναδική του επιθυμία
να ξεπεράσει αυτός τούτη τη γραμμή
πριν τον ξεπεράσει αυτή.
Και τελικά να: κάποιος θα λυτρωθεί!

Εμπνευσμένο από“Thinline” by Ai Weiwei (Amsterdam Light Fes-val 2017)

Χαρίτων Διάκαρης

Ένας άνθρωπος δικός μας

Όταν ένας άνθρωπος δικός μας
φεύγει για μια άλλη χώρα,
οι δικοί του του κουνάνε το μαντίλι
στου αεροδρομίου την μπόρα.
Κανείς δεν ξέρει το γιατί
γι' αυτό στεναχωριέται,
γιατί αυτός ο άνθρωπος
στα ξένα τυραννιέται.
Μιλάει μια ξένη γλώσσα
Άβολα για τον ίδιο,
Όμως ξέρει ότι μέσα από αυτό
παίρνει και ένα μερίδιο.
Έτσι ξέρει ότι η οικογένειά του
μπορεί με ευκολία να επιβιώσει.
Σε μερικό καιρό ο άνθρωπος αυτός
τους δικούς του θα ανταμώσει.

Paul Klee, *Übermut*, 1928

Γυρίζει

Πράγματι η γη γυρίζει
Με τροχιά ελλειψοειδή,
Όχι γύρω απ' τον ήλιο
Δίχως στο πλάι τη σελήνη
Σκοτάδι απόκοσμο τη ζώνει
Και φανερώνεται μόνο από φως φαρμακερό.
Είναι χρυσό, είναι λαμπερό και άλλες φορές μαύρο
Είναι βαρύ, είναι κοφτερό και ρέει χωρίς τέλος.
Στα μέρη που γυρεύεται
Μάταια χύνονται αίματα φρέσκα
Τα όπλα της συναλλαγής ηχούν βαριά
Σκεπάζουν τις φωνές, τα κλάματα, τα ουρλιαχτά.
Κι όμως σε χώρους ανήλιαγους βροχή πέφτουν τα εύσημα και τα παράσημα
Τέτοια δόξα, τέτοιο μεγαλείο την ύψιστη τιμή αξίζουν.
Ακόμα κι οι πιο συνετοί
Με στόμα σφαλισμένο και μάτια ορθάνοιχτα απομένουν
Με χέρια και με πόδια αδρανή
Αφήνουν
Τις σφαίρες να τρέχουν
Τα φυσίγγια να πέφτουν
Το αίμα να ρέει
Τη γη να γυρίζει
Γύρω απ' τη δύναμη που όλους τους έλκει
Κι όλους τους αφανίζει.

Δήμητρα Κουτσογεώργου

Η παγωνιά στα ξένα

Η πίκρα του ξενιτεμού
μες στην καρδιά ριζώνει
κι όσο η πατρίδα είναι μακριά
νιώθω να με παγώνει

Μακριά από τη χώρα μου
ο χρόνος μεγαλώνει
η μέρα είναι απέραντη
η νύχτα δεν τελειώνει

Ο κόσμος γύρω άγνωστος
οι άνθρωποι είναι ξένοι
το σπίτι είναι φυλακή
άδεια και παγωμένη

Μέσα στους δρόμους περπατώ
αγνώστους συναντάω
τους φίλους που ’ναι μακριά
ποτέ δεν τους ξεχνάω

Γυρίζοντας στο σπίτι μου
στη μοναξιά βουλιάζω
τα χρόνια που θα μείνω εδώ
σκέφτομαι και τρομάζω

Ευάγγελος Λαζαρίδης

Νυχτερινή ξενιτιά

Η θάλασσα κατάπιε το γέλιο μου.
Η μοίρα μου είναι ο δάσκαλός μου, και εγώ πάλι ήρθα αδιάβαστος.
Έχω μια Ιθάκη να συναντήσω, μα μου διαλύσατε ακόμη και τους Κύκλωπες.
Όμορφη πόλη, έγινες δική μου, ήρθε η ώρα όμως να σε εγκαταλείψω.
Θα τα αφήσω όλα σε εσένα όμορφη πόλη.
Μόνο επίτρεψέ μου να πάρω φεύγοντας όλες σου τις αναμνήσεις.
Τις ιστορίες σου. Τις φωνές σου.
Δεν θα μου λείψεις όμορφη πόλη.
Δεν θα κλάψω για την παρακμή σου.
Μια χάρη μονάχα σου ζητώ.
Μην κλάψεις, όταν σε πουν κατεστραμμένη.
Δεν σε ξέρουν και έκαναν τα πάντα, για να μην σε μάθουν.
Το σκοτάδι σε κάλυψε, μα δεν έχει νυχτώσει ακόμη.

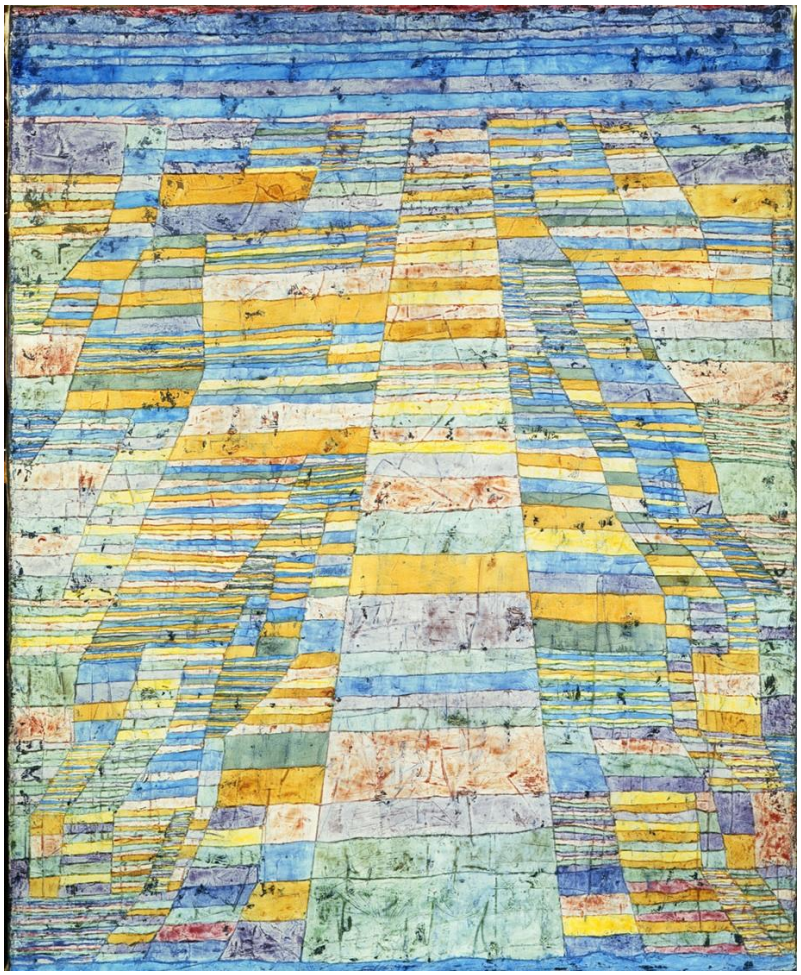

Paul Klee, *Hauptweg und Nebenwege*, 1929, Köln, Museum Ludwig

Θεοφανία Μαλλίδου

Ο πόνος της φωτιάς

Θα φύγω, θα πονέσω
θα φύγω μακριά,
είναι η καρδιά μου στάχτη και το μυαλό μου η φωτιά,
μα η πατρίδα μου θα είναι το φυτίλι της φωτιάς,
που σβήνω και ξεχνώ τον πόνο μεμιάς.
Μα όλα χάθηκαν χωρίς τον τόπο μου
και έμεινα άδειος με τον πόνο μου,
γιατί κατεστραμμένη ξενιτιά
μας παίρνεις την καρδιά και αφήνεις τη φωτιά.

Paul Klee, *Kein Faden*, 1934, Bern, Zentrum Paul Klee

Κωνσταντίνος Μαρκόπουλος

Η ζωή στην ξενιτιά

Περάσαν τόσα τέρμινα εδώ στην ξενιτιά
αμείλικτος ο χρόνος λέει πως ήταν μια σταλιά.
Σίγουρα λαθεύει, αλλιώς λογάει η ψυχή
Καιρός πολύς επέρασε, κοντεύει μια ζωή.

Για στάσου να κοιτάξω στο παραθύρι μου να δω,
μην ήρθε ένα πουλάκι απ' την πατρίδα μακρινό.
Ξάφνου για δες το που στέκεται εκεί
καρδιά μου βιάσου, τρέξε, ν' ακούσω τι θα πει.

Μια στιγμή μονάχα θα πέρασε θαρρώ
και νά σου εκεί μπροστά μου τα μάτια ένα σωρό.
Γέμισ' η πλάση μονομιάς με γέλια και φωνές,
Θεέ μου είχα ξεχάσει ετούτες τις χαρές.

Μια δρασκελιά μονάχα, κι εμπρός τους ξεπηδώ
στην αγκαλιά τους μόνο αποζητώ να μπω.
Μα… αλίμονο τί έγινε και χάθηκε η στιγμή
είναι αδειανό το σπίτι μου κι αφόρητη η σιγή.

Σαλεύει το μυαλό μου, κοιτάζω τι να δω
απόμερα να στέκεται πουλάκι βλοσυρό.
Ανάλγητο το βλέμμα του, το σώμα σιωπηρό
δεν έχει να μου δώσει αυτό που καρτερώ.

Ψεύτης ο χρόνος, γαντζώνεται ο νους,
μακραίνει η ψυχή μου σε χρόνους μακρινούς.
Ετότε που ολόγυρα πλημμύριζε πατρίδα
και ξένος τι θα πει δεν ήξερα, δεν είδα.

Πώς ψύχρανε, αντάριασε, σκοτείνιασε το φως,
δεν άλλαξε καθόλου, δεν πέρασε ο καιρός.
Μα η προσμονή ακόμα, θεριεύει στην ψυχή,
μια μέρα που θα έρθει, θα ξεψυχήσω Εκεί.

Η ελπίς

Έξω είναι νύχτα.
Ο ουρανός αδειανός από αστέρια.
Το μυαλό γεμάτο όνειρα.
Η καρδιά γεμάτη ελπίδες.
Μερικά χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά βρίσκεται
Κάποιος.
Αυτός που μοχθεί.
Αυτός που μοχθεί, που παλεύει να επιβιώσει.
Τι έχει αφήσει πίσω του αυτός ο άνθρωπος;
Γυναίκα. Παιδιά. Συγγενείς. Φίλους. Πατρίδα.
Θυμάται ακόμα εκείνη τη μέρα.
Εκείνη τη στιγμή που αντίκρυσε για τελευταία φορά τους δικούς του ανθρώπους.
Εκείνη τη στιγμή που χαιρέτησε για τελευταία φορά το σπίτι του.
Η σύζυγός του κάτι του ψιθύρισε.
Ο ψίθυρος αυτός ήταν σαν απαλό χάδι στο αυτί του.
Τον ηρέμησε. Τον καθησύχασε. Του έδωσε δύναμη.
Δύναμη να λάβει την απόφαση και να φύγει.
Για ένα καλύτερο μέλλον. Για ένα νέο, ελπιδοφόρο ξεκίνημα.
«Όλα θα πάνε καλά» του είχε πει. Και την πίστεψε.
Ήτανε αφελής;
Όχι. Δεν ήταν καθόλου αφελής.
Είχε βαθιά μέσα του την ελπίδα.
Την ελπίδα για κάτι καλύτερο.
Μα να που τώρα είναι μόνος του. Θυμάται. Λυπάται.
Κοιτάζει ψηλά.
Να, εκεί, στον μαύρο ουρανό.
Βλέπει ένα αστέρι που φέγγει ακόμα.
Ξαφνιάζεται. Τα χάνει.
Μα μετά καταλαβαίνει.
Καταλαβαίνει πως είναι η ΕΛΠΙΔΑ.

Μαρία Μπατζόλη

Μηνύματα ζωής

Πορεύομαι με δρασκελιά επισφαλή
Τη ματιά μου να στρέψω δειλιάζω
Έγνοια ευθύς μ’ αγγίζει
Τη πνευματική μου ισορροπία απολλύω
Βλέπω ανθρώπους
Πονεμένους, σκυθρωπούς
Που έχουν χάσει τα πάντα
Σπίτι, οικογένεια, φίλους, εργασία
Βουβοί πόνοι καθρεπτίζουν το πρόσωπό τους
Συλλογίζομαι
Για ποια δικαιοσύνη;
Για ποια ισότητα;
Μπορούμε να μιλάμε;
Τώρα που το κουτί της Πανδώρας άνοιξε
Τώρα που πάγωσε το αίμα των ανθρώπων
Ήρθε η ώρα για επανάσταση
Ήρθε η ώρα να σώσουμε και να σωθούμε
Να βιώσουμε όλοι μαζί, ενωμένοι
την Ελπίδα, τον Αλληλοσεβασμό και την Αλληλεγγύη
Ας οπλιστούμε με δύναμη
Το σκοτάδι το αντιμετωπίζουμε με ΦΩΣ

Ποια η πατρίδα μου τελικά;

Θέλω να γυρίσω πίσω,
πίσω στην πατρίδα μου,
εκεί γεννήθηκαν, εκεί μεγάλωσαν οι γονείς μου,
εκεί γεννηθήκαμε τα αδέρφια μου και εγώ.

Αλλά τι σημασία έχει πια,
χάσαμε τον αδερφό μου το Σαλίμ, όταν διαβήκαμε την πικρή θάλασσα
και η μικρή μου αδερφή,
γεννήθηκε στα χέρια μιας χωριανής σα φτάσαμε στη Λέσβο.
Τώρα μια νέα αρχή,
μια κατάσταση καθόλου σταθερή.
Αχ μαμά, ποια είναι πατρίδα μας τελικά;
Μια χώρα που έχω να ζήσω πολλά,
ή μια χώρα που δε θέλω να σκέφτομαι πλέον ούτε με τα μάτια κλειστά;
Αχ μαμά, δε μ' αρέσει καθόλου η ξενιτιά.

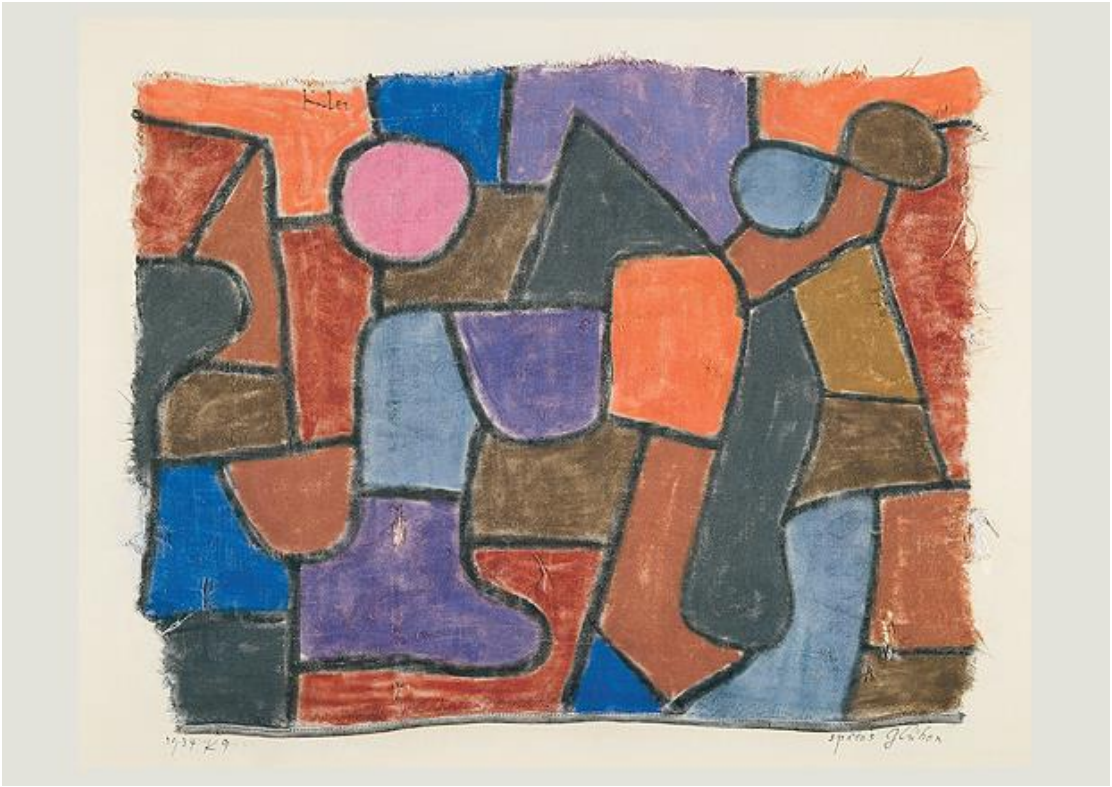

Paul Klee, *Spätes Glühen*, 1934, Bern, Zentrum Paul Klee

Θεοδώρα Νάκου

Τα προσφυγικό ταξίδι

Ελλάδα καταφύγιο
Προσφυγικό μαρτύριο
Ένα σαπιοκάραβο δίχως πανιά
Που μόνο του πλέει στου Αιγαίου τ' ανοιχτά
Το χρήμα χάθηκε στον πηγαιμό
Και η αγάπη πέθανε στον γυρισμό
Η θάλασσα κοκκίνισε
Κι ο ουρανός εμαύρισε
Αφού αγέρας φύσηξε
Και ζωντανό δεν άφησε
Η χώρα γέμισε παιδιά
Που οληµερίς κλαίνε
Στης Ελλάδας την καρδιά
Δίχως τροφή, δίχως ζωή
Ελπίζουνε σ' ένα θαύμα
Κι ο Θεός εδάκρυσε
Τη γη κι αν δεν ταλάνισε
Μάτια καταγάλανα
Που δυστυχώς δακρύζουν
Ελευθερία αναζητούν
Να ζήσουν, δεν τ' αξίζουν;
Άνθρωποι που βλέπουνε
Τον θάνατο στα μάτια
Μες στα πελάγη κλαίγονται
Μα δεν πάνε για βαρκάδα
Θάνατος αντίκρισε του ζωντανού τα πάθη
Και των παιδιών την προσμονή
Την κυνηγούν πελάγη

Μαρία - Ειρήνη Παπαγιάννη

Όνειρο -σκοτεινής- νύχτας

Δυο άνθρωποι.
Ξενιτεμένοι.
Ξαπλώνουν κάτω από τον ίδιο ουρανό
Κι η κοψιά τους μοιάζει ολότελα διαφορετική.
Ένα παιδί που μόλις έμαθε να γράφει
Κι ο γέρος που έσβησε κεράκια εκατό.
Κι όμως κάθε βράδυ η ίδια εικόνα.

Θυμούνται.

Ζητά ο μικρός την αγκαλιά της μάνας του.
Ο άντρας το χαμένο του το σπίτι.
Κι οι δυο τους αντικρίζουν
Μια μεγάλη θάλασσα.
Η φωνή του μουφτή μέσα στις βόμβες
Και το τραγούδι μιας λύρας ξεχασμένης
Μοιρολογάν παλιούς νεκρούς, μα και καινούριους.
Η γλυκιά μυρωδιά της κανέλας
Κι ο αέρας του βουνού που πλημμύριζε τα πνευμόνια
Φέρνουν στο νου τους την πατρίδα που ποτέ δεν θα ξαναποκτήσουν.
Γιατί τη σκόρπισαν στις στάχτες.

Ω είναι αλήθεια, πως της μοίρας το πελέκημα είναι βαρύ
Και του ξεριζωμού η πληγή βαθιά
Όποια μέρα και να είναι
Όποιο θεό ή αφέντη προσκυνάς.
Μα κι εσύ λήθη, γιατί βαθιά, τόσο βαθιά κοιμάσαι
Σαν χτυπάει η νοσταλγία των ραγισμένων και μισών ψυχών την πόρτα;

Χρήστος Παπάζογλου

Η παλιά πατρίδα

Την θυμάμαι.
Καλύτερα από οτιδήποτε άλλο.
Αναπολώ αυτές τις παλιές,
καλές στιγμές.
Οι μέρες κυλούν, μα δεν την ξεχνώ.
Θυμάμαι.
Θυμάμαι όλα αυτά τα χρόνια,
ένα πραγματικό όνειρο,
ένας αληθινός μύθος.
Μα όλα χάθηκαν πια,
τώρα οι καιροί είναι χαλεποί.
Ο χρόνος φαντάζει ατελείωτος εδώ.
Οι πλατείες γεμίζουν,
μα η ψυχή μου άδεια μένει.
Κόσμος παντού,
μα μόνο τη μονόχρωμη μοναξιά βλέπω.
Ο ήλιος, αχ αυτός ο ήλιος,
το σώμα ζεσταίνει, μα η καρδιά παγώνει.
Άπλετος χώρος,
μα εγώ φυλακισμένος νιώθω.
Αυτή με τραβάει,
μα ο νους μου όλο και πιο μακριά ταξιδεύει.
Αχ αλησμόνητη πατρίδα, δεν είσαι η ίδια.
Μα εγώ δεν ξεχνώ.
Γύρνα πίσω.
Ξύπνα με,
όταν θα σε νιώθω
αληθινή μου πατρίδα,
όπως τότε που σε πρωτογνώρισα.

Αναστασία Παπαθανασίου

Η χίμαιρα

Καμιά πληγή
δεν χωράει
στο μαύρο της νύχτας
που αυτή εξωραΐζει.
Όσο και αν
λησμονεί σπαρακτικά
τίποτα δεν τη σώζει
από την αβυσσαλέα
αιωνιότητά της.
Οι δεκαετίες της
λησμονημένες
με παρατατικούς να εκκρεμούν.
Ουδείς θρίαμβος
για μια παρθένα
χίμαιρα.
Οι μέλλοντες του παρελθόντος
κερνούν τον ψυχικό
μηδενισμό της.
Μυστικά
ξεχύνονται στα δάκρυα
των περήφανων
ματιών της.
Και με την καρδιά της
στα πανιά
ψάχνει τους μέλλοντες
του μέλλοντος.

Δέσποινα Σιάγκρη

Γη του τόπου μου

Μέσα στο καράβι για τον Κάτω Κόσμο,
μέσα στο καράβι με τις απελπισμένες ψυχές
βρίσκομαι κι εγώ.
Δάκρυα μαργαριταρένια, φωνές εξαντλημένες.
Και μες στην ξενιτιά κοιτώ μήπως ένα κομμάτι της πατρίδας ξαναδώ.
Το κρύο είναι τσουχτερό, το βλέμμα μου είναι παγερό
και τον παράδεισό μου εγώ δεν μπορώ πια να δω.
Κρατώ ένα μικρό κουτί, μικρό και ασημένιο
και στο σκοτάδι το οδυνηρό
το ανοίγω δίχως να σκεφτώ.
Το μαγικό εκείνο το κουτί
που τα όνειρά μου όλα έχουν κρυφτεί.
Λίγα φύλλα βασιλικού
από τη γλάστρα στην άκρη του κήπου
αλλά και λίγο χώμα.
Χώμα ταλαιπωρημένο, χώμα ματωμένο
της πατρίδας μου της χρυσής.
Με την ελπίδα ότι κάποτε μπορεί
μια μέρα όμορφη και φωτεινή
στον δρόμο εκείνο να βρεθώ ξανά
και να χαμογελάσω αληθινά.
Στα ξένα που χρόνια τώρα αγκυροβολώ, σαν ένα όραμα ονειρικό
οι εικόνες με περιτριγύρισαν.
Εδώ, λοιπόν, εδώ που τα όνειρα έχουν χαθεί
έχει μείνει και κάτι τελευταίο, στον πάτο του κουτιού.
Η ελπίδα.
Η ελπίδα αυτή με λίγο χώμα
και βασιλικό θα γεννηθεί.
Με λίγη γη,
Γη, γη του τόπου μου.

Αναζητώντας τη νέα πατρίδα

Σα μαριονέτες να κρεμόμαστε
Από της κενής ζωής μας τις στάχτες
Κι ο άνεμος να μας μπλέκει στο ταξίδι του
Να μας παρασέρνει σαν ξεραμένα φύλλα.
Εμείς, δέσμιοι της ροής.
Πουλιά χτυπημένα
Με φτερά σχεδόν γυμνά
Πουλιά άσκημα
Στην αιώνια θλίψη βουτηγμένα.

Και η ιστορία ακούραστα να γράφει.
Για τα συντρίμμια της χαμένης Πολιτείας μας
Για τα κλεμμένα όνειρά μας.
Το σκηνικό που όλο χτίζαμε
Και τώρα γκρεμιζόταν.
Για Εκείνους που δε δίστασαν
Να κυνηγήσουν μία άπιαστη νίκη.

Τα μικρά μας παιδιά να τρέχουν ασταμάτητα.
Ο αγώνας είναι για εκείνα
Το ξέρουμε όλοι.

Τώρα αν κάτι μας μένει
Είναι ένα ηχηρό φεύγω
Μονάχα μία άφατη ελπίδα
Να ανασάνουμε ελευθερία.
Μονάχα ο τυφλός πόθος
Να αναδυθούμε κάποτε.
Έστω σε ξένες Πολιτείες
Έστω χαμένοι στο άγνωστο.

Ρεμβάζοντας τα απομεινάρια της παλιάς ζωής
Γυρίζουμε το κεφάλι.
«Αύριο είναι μία καινούρια ημέρα».

Αικατερίνη Συμεωνίδου

Κρυφή ελπίδα

Διωγμένοι από τον καπνό και τη φρίκη,
δίχως τίποτα πια να τους ανήκει.
Ξεκινούν σε βουβό καραβάνι,
ίσως να υπάρχει και για αυτούς κάποιο λιμάνι.

Φυλαχτό στο στήθος η πατρίδα,
σε κιβωτό πλέουν με Θεό την ελπίδα.
Η στεριά είναι κοντά,
πολύ λίγο πια μένει,
άραγε γνωρίζουν τι
τους περιμένει;

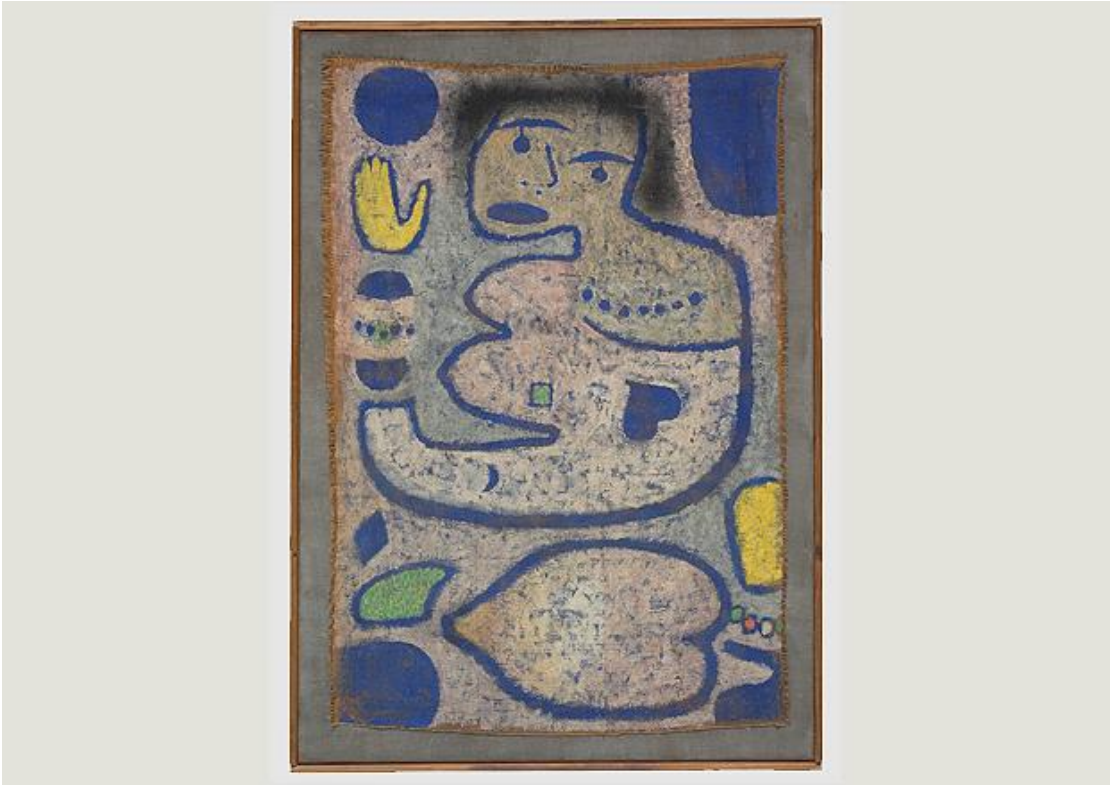

Paul Klee, *Liebeslied bei Neumond*, 1934, Bern, Zentrum Paul Klee

Μακρίνα Τελλόγλου

Νέο κεφάλαιο

Μία φορά κι έναν καιρό
Σε ένα κόσμο μαγικό
Ζούσε ένας μορφονιός
Όμορφος καμαρωτός
Έτσι είναι τα παραμύθια
Και για πολλούς μπορεί και αλήθεια
Πάει όμως πολύς καιρός
Που για κάποιους δεν ισχύει αυτό
Τη βοήθειά μας ζητάνε
Μα εμείς δεν τους χαιρετάμε
Το κεφάλι μας ας γυρίσουμε
Και να τους βοηθήσουμε
Νέο κεφάλαιο να ανοίξουμε
Και να το ξεκινήσουμε
Να το διαβάσουμε σωστά
Και να συνεχίσουμε καλά
Ας χαιρετήσουμε το αύριο
Με χαρά το μεθαύριο

Paul Klee, *Kleine Quallen in Einer Ekstase*,
1929, Köln, Museum Ludwig

Αντώνιος Τσιορβάς

Πρόσφυγας στη Χίο

Άφησα την πατρίδα μου,
επειδή δεν με άφησε αυτή να μείνω.
Είμαι σε μια βάρκα μες στη θάλασσα
και το νερό είναι πιο ασφαλές από το χώμα της.
Ανατέλλει ο ήλιος στη Σούδα,
όμως, δεν φωτίζει την ψυχή μου.
Τριγύρω επικρατεί απέραντη σιωπή.
Μπροστά μου απλώνεται η άμμος,
που είναι η καινούρια δική μου στεριά.
Και να, πατώ στην άγνωστη γη.
Χύνω ποτάμι δάκρυα,
σκύβω και γονατίζω
και μια πικρή φωνή μέσα μου ηχεί
«κάνε κουράγιο κι άντεξε».
Κλαίω για όλα αυτά
που με ανάγκασαν να χάσω.
Μέσα σε μια μέρα ξερίζωσα όλη τη ζωή μου
και βρέθηκα στο κενό
χωρίς το σπίτι μου, τους φίλους,
την πατρίδα μου.
Τώρα αντιστέκομαι στον θάνατο,
ψάχνοντας μια νέα πατρίδα,
για να διεκδικήσω μια καλύτερη ζωή.

Άκαρδη ξενιτιά

Για μακρινές χώρες
εγώ θα σας μιλώ,
που οι άνθρωποι φεύγουν,
φεύγουν από ‘δω.

Αφήνουν πίσω σπίτια,
οικογένεια, παιδιά,
και πάνε να δουλέψουν,
μακριά, στην ξενιτιά.

Η καρδιά τους όμως πάντα
την πατρίδα αλησμονά
και καίει μέσα τους η φλόγα
να γυρίσουνε ξανά.

Σκέφτομαι, στην ξενιτιά,
πώς ζούνε οι ανθρώποι
και η καρδιά μου σπαρταρά
μην παν χαμένοι οι κόποι.

Τους γέρασε η ξενιτιά,
τους φάγανε τα ξένα,
χαμογελάν τα χείλη,
μα τα μάτια λυπημένα.

Παράδεισος και κόλαση

Ήρθε η περίοδος της αγάπης
και της ζεστασιάς, Χριστούγεννα χαρά.
Κόκκινα στολίδια, κόκκινα λαμπάκια και όλα δήθεν μαγικά.
Μα για μια στιγμή κοιτάζω πιο βαθιά.
Εκεί που πολλοί βλέπουν
αλλά αδιαφορούν. Ανήμερα Χριστουγέννων,
πεινασμένα παιδάκια ψάχνουν
στα σκουπίδια για ένα κομμάτι ψωμί.
Και αυτό δεν είναι τίποτα μπροστά
σε αυτά που έχουν δει τα ματάκια τους.
Κόκκινο, λοιπόν, το χρώμα των στολιδιών,
κόκκινο και το αίμα που ρέει σαν ποτάμι. Ο πόλεμος…
Ο πόλεμος είναι αυτός που παίρνει
τη ζωή των παιδιών μέσα από τα χέρια τους
και δεν την επιστρέφει.
Στερούνται τα πολυτιμότερα αγαθά,
τη ζωή και τα όνειρα για το μέλλον.
Αφήνουν την πατρίδα τους πίσω και ταξιδεύουν
σε έναν άλλον κόσμο.
Δύο αντίθετοι κόσμοι. Δυο αντίθετες κοσμοθεωρίες.
Η γη και ο ουρανός ή αλλιώς ή Κόλαση και ο Παράδεισος.
Με μια βάρκα έφυγαν από την κόλασή τους,
για να βρουν τον δικό τους παράδεισο,
γιατί αυτός είναι ισάξιός τους.
Τελικά, όμως, ίσως ανατέλλει ο ήλιος
για αυτούς και φαίνεται μες
στο μαύρο σκοτάδι της προσφυγιάς
μια αχτίδα ηλίου που δίνει ελπίδες.

ΔΙΗ

ΓΗ

ΜΑ

Πηγή:https://i.pinimg.com/736x/62/0f/fc/620ffc5168a932cafe4352185480f7c2--backyard-swings-vintage-kids.jpg

Στη θάλασσα

«Τεμίν; Εδώ είσαι τόση ώρα βρομόπαιδο;»

Η γιαγιά κι εγώ σταματάμε τα γέλια. Το μόνο που ακούγεται είναι ο απαλός ήχος της θάλασσας. Ένα χέρι με αρπάζει και με δένει απότομα στο πίσω κάθισμα του κόκκινού μας αυτοκινήτου. Το ίδιο χέρι παίρνει τρυφερά τη γιαγιά και την οδηγεί στο ίδιο αμάξι, στην μπροστινή θέση. Σε όλη τη διαδρομή επικρατούσε απόλυτη ησυχία. Κανείς δεν ήθελε, ή μάλλον, κανείς δεν τολμούσε να πει οτιδήποτε.

Πρώτο σβήσιμο της μηχανής: Φτάσαμε στο διαμέρισμα της γιαγιάς. Δεύτερο σβήσιμο: Φτάσαμε, αυτή τη φορά στο δικό μας σπίτι. Μάλλον θα την πληρώσω πολύ άσχημα.

Με αρπάζουν από το αυτί και με οδηγούν στο κατώφλι. Την ώρα που προσπαθούν να ξεκλειδώσουν την εξώπορτα, η απόλυτη σιωπή τους σπάει για πρώτη φορά. Δυο μικρά μαύρα μάτια που πετάνε φλόγες κι ένα στόμα που λέει: «Ανυπομονώ να ακούσω γιατί έκανες τέτοια ανοησία!»

Αυτά τα αγριεμένα μάτια ανήκουν στη μαμά μου. Εγώ, όπως ήδη ακούσατε από τις φωνές της, είμαι ο Τεμίν. Μόλις έκλεισα τα οχτώ, πηγαίνω στο δημοτικό και ζω στο Πουσάν, μία μεγάλη πόλη στην επαρχία Κιονγκσάνγκ-ντό. Το οχτώ για εμάς είναι τυχερός αριθμός, οπότε πιστεύω ότι πλέον είμαι δυνατός, σαν τον Σούπερμαν, και μπορώ να κάνω τα πάντα.

Τη γιαγιά μου τη λένε Σαράγκ. Το όνομά της στη γλώσσα μας σημαίνει «αγάπη» και η αλήθεια είναι ότι έχει μέσα της πολλή αγάπη, αρκετή για όλους. Ωστόσο, δεν φαίνεται να την αγαπά κανένας μας. Ο παππούς μου δεν την άφηνε να βγει ποτέ από το σπίτι και από τότε που πέθανε, η μαμά κι ο μπαμπάς τής πηγαίνουν ό,τι χρειάζεται και κάνουν τις δουλειές εκτός σπιτιού. Η γιαγιά μου από τότε που γεννήθηκε δεν βλέπει. Η θάλασσα είναι μόνο λίγα τετράγωνα μακριά από το σπίτι της αλλά δεν την έχει δει ποτέ. Δεν την έχει ακούσει και δεν έχει μυρίσει την αλμύρα του ωκεανού. Αφού λοιπόν οι γονείς μου δεν νοιάζονται για αυτήν, θα την πάω εγώ στον ωκεανό! Άλλωστε, είμαι μεγάλος πια, οχτώ χρονών παιδί!

Στο σχολείο προσπαθούσα όλη μέρα να οργανώσω το σχέδιό μου. Θα την έπαιρνα από το χέρι, όταν θα με πήγαινε σπίτι της μετά το σχολείο και θα την οδηγούσα με το ποδήλατο στην παραλία. Η μάλλον με τα πόδια· αλλιώς η μαμά θα με ρωτούσε τι ήθελα το ποδήλατο. Φυσικά δεν πρέπει να της πω τίποτα· είναι τόσο άκαρδη που θα γύριζε τη γιαγιούλα μου πίσω στο σπίτι και θα με μάλωνε πολύ άσχημα. Έτσι, μια Παρασκευή του Μαΐου αποφάσισα να δοκιμάσω το Σχέδιο της Μεγάλης Απόδρασης.

Η γιαγιά έσκασε στα γέλια όταν άκουσε την ιδέα μου. Μόλις σταμάτησε όμως, άρχισαν οι αμφιβολίες.

«Αγοράκι μου γλυκό, εγώ δεν είμαι για τέτοια πράγματα. Το ξέρω ότι θες να με βοηθήσεις αλλά εγώ δεν έχω περάσει καλά καλά την εξώπορτα του σπιτιού μου! Πώς θα φτάσω μέχρι τη θάλασσα;»

Μετά από πολλή ώρα, κατάφερα να την πείσω ότι, ναι, είμαι μεγάλος και, ναι, θα κατάφερνα να την πάω μέχρι εκεί χωρίς να χαθούμε. Μου έπιασε το χέρι και μπήκαμε χαρούμενοι στο ασανσέρ.

Όταν βγήκαμε από το σπίτι, όλα φάνταζαν τεράστια· οι δρόμοι, οι άνθρωποι, οι πανύψηλοι ουρανοξύστες… Το Πουσάν είναι μια αρκετά αχανής πόλη. Για μια στιγμή τρόμαξα και φοβήθηκα μήπως όλα αυτά τα επιβλητικά κτήρια με καταπιούν, μήπως δεν

κατάφερνα τελικά να φτάσω στη γκριζωπή θάλασσα. Ρώτησα ευγενικά έναν περαστικό για τη διαδρομή. Μμμ, τουρίστας. Ξαναρώτησα μια μητέρα με τις δύο κόρες της αλλά δεν μου δώσαν σημασία.

Συνεχίσαμε να περιπλανιόμαστε στις θορυβώδεις λεωφόρους, προσπαθώντας να ρωτήσουμε άτομα ψηλά, κοντά, επιχειρηματίες και εργάτες, ώσπου βρήκα αυτόν που έψαχνα. Ένας ψαράς μάς συμβούλεψε να στρίψουμε δυο στενά δεξιά και να κατεβούμε τον μεγάλο πεζόδρομο.

Μετά από πολλή ώρα, ίσως και πεντάλεπτο, ίσως και μέρα ολόκληρη, φτάσαμε στον Ωκεανό. Η γιαγιά έκλαιγε, έκλαιγε από χαρά με το που μύρισε την αλμύρα και άκουσε τα κύματα κι εγώ ένιωθα πρωταθλητής. Μεγάλο παιδί και κυρίαρχος του κόσμου! Η γιαγιά με αγκάλιασε σφιχτά, πιο σφιχτά από ποτέ και μαζί καθίσαμε στην απαλή αμμουδιά και αγναντεύαμε τη θάλασσα, χωρίς να νοιαζόμαστε για τους περαστικούς που βιάζονταν ή για τα αμάξια που περνούσαν από την εθνική οδό.

- Γιαγιά, τι ακούς;

- Ακούω τους μεγαλόπρεπους γλάρους και τον ήχο του κρυστάλλινου νερού, αλλά πιο πολύ μ' αρέσει η δροσιά του.

- Γιαγιούλα μου, να σου δείξω ένα παιχνίδι;

Πήρα ένα βότσαλο και το πέταξα με δύναμη στην επιφάνεια του νερού, που μας πιτσίλισε καθώς αναπηδούσε σαν βατραχάκι. Γελάσαμε και οι δύο και συνεχίσαμε το παιχνίδι μας μέχρι που ο ήλιος κόντευε να δύσει. Τότε ήταν που μας βρήκε η μαμά, η οποία έγινε έξαλλη.

Μόλις τελείωσα την ιστορία μου, η μαμά ήταν ανένδοτη. Δέκα μέρες χωρίς τηλεόραση και μια γερή κατσάδα για την ανωριμότητά μου. Κοίτα να δεις περίεργα πράγματα! Να φτάνεις μόνος σου μέχρι τη θάλασσα και να σε αποκαλούν, όχι ήρωα, αλλά ανώριμο! Η μαμά είπε ότι μπορεί να μας συνέβαινε κάτι πολύ άσχημο όσο ήμασταν έξω, χωρίς κάποιον υπεύθυνο. Μετά από αυτό, βγήκε φουρκισμένη από το δωμάτιό μου, χτυπώντας δυνατά την πόρτα πίσω της.

Έχουν περάσει πολλά, πολλά χρόνια από τότε. Πλέον δεν είμαι το μικρό παιδάκι που όλοι μάλωναν, αλλά ο Λι Τεμίν, ο διευθυντής της μεγαλύτερης φαρμακοβιομηχανίας της χώρας. Παρ' όλα αυτά, έκλαψα σαν μωρό όταν μου τηλεφώνησε η μητέρα μου συντετριμμένη για να με ενημερώσει για τον θάνατο της αγαπημένης μου γιαγιάς. Όλα γκρεμίστηκαν γύρω μου. Παράτησα σπίτι, γραφείο και υπαλλήλους και έτρεξα στον μεγάλο πεζόδρομο. Τον δρόμο για τη θάλασσα.

Η εικόνα της ως δια μαγείας με ηρέμησε. Πέταξα δύο βότσαλα στο νερό, όπως έκανα παλιά και ο χρόνος σταμάτησε για μια στιγμή. Κάθισα στην αμμουδιά, την ίδια γκριζωπή αμμουδιά και ένα δάκρυ κύλησε και πάλι καθώς κοιτούσα με απλανές βλέμμα τον ίδιο ορίζοντα, τα ίδια μικρά κύματα. Αχ μητέρα! Νόμιζες ότι με τις φωνές σου θα μου έμενε για πάντα στο μυαλό αυτή η ιστορία και θα μάθαινα από τα λάθη μου. Πόσο λάθος έκανες όμως!

Οι γλάροι κρώζουν. Πετάω στο νερό άλλο ένα βότσαλο. Ο ήλιος μου χαμογελά και έχει το ίδιο φωτεινό χαμόγελο με αυτό της γιαγιάς μου, τότε στην παραλία. Και νιώθω σαν να μου γνέφει από εκεί ψηλά.

Αντίο.

Το διήγημα απέσπασε το 1ο βραβείο στον Διαγωνισμό Δημιουργικής Γραφής
του 2ου Πειραματικού Σχολείου Θεσσαλονίκης, 2018

Χριστίνα Ταμπού

Στη θάλασσα

Ονειρευόταν... Έβλεπε την οικογένειά του να διασκεδάζει στον κήπο. Τη μικρή του αδελφή να κόβει λουλούδια, τον μεγάλο του αδελφό να βοηθάει τον μπαμπά να φτιάξουν την κούνια και ύστερα τη μαμά... τη μαμά την έβλεπε να διαβάζει το αγαπημένο της βιβλίο. Πάντα με εκείνο το χαμόγελο στα χείλη της που χωρίς λόγο σε έκανε να χαμογελάς και εσύ. Και όλο αυτό συνοδεύονταν από τη γλυκιά μουσική που έπαιζε ο ίδιος με το βιολί του.

Μέσα από τη μουσική, μπορούσε να θυμηθεί σχεδόν όλες τις στιγμές που είχε περάσει με την οικογένειά του. Όλες τις χαρές που είχε μοιραστεί, όλους τους καβγάδες μεταξύ αυτού και του πατέρα του... Αλλά και όλες τις στιγμές αγάπης και τρυφερότητας που έδειξαν οι γονείς προς αυτόν.

Μέχρι που το βιολί σταμάτησε να παίζει... Οι αναμνήσεις σταμάτησαν να προβάλλονται μέσα από τα κλειστά βλέφαρα του αγοριού. Και όλα καλύφθηκαν από φωνές. Πολλές φωνές. Από κάπου μακριά άκουγε τη φωνή της μαμάς του να τον φωνάζει, ένιωθε τα κρύα και λεπτά χέρια της να τον ταρακουνάνε.

«Ξύπνα γιε μου... Ξύπνα!»

Και τότε ξύπνησε...

Αυτό που αντίκρισε, όταν άνοιξε τα μάτια του δεν ήταν η οικογένειά του στον κήπο, δεν ήταν η αδελφή του να κόβει λουλούδια, ούτε ο μεγάλος του αδελφός να φτιάχνει με τον μπαμπά του την κούνια. Δεν ήταν ούτε η μαμά του να διαβάζει το βιβλίο της. Αυτό που είδε ήταν απλά μαύρος καπνός. Παντού μαύρος καπνός και τη μαμά του να ουρλιάζει, προσπαθώντας να τον σηκώσει από το κρεβάτι. Ο μπαμπάς του στο βάθος ετοίμαζε βαλίτσες, άρπαζε ό,τι έβρισκε μπροστά του τόσο γρήγορα που ίσα - ίσα μπορούσε να τον δει. Τα αδέλφια του έδειχναν τρομοκρατημένα.

«Μαμά, τι έγινε;» Ρώτησε.

«Γρήγορα παιδί μου... Πρέπει να προλάβουμε το πλοίο.»

«Να προλάβουμε το πλοίο; Μα γιατί μαμάκα;»

Δεν απάντησε... Στο μυαλό του άρχιζε να δημιουργείται μια ιδέα για το τι ακριβώς πρόκειται. Θυμήθηκε τον μπαμπά του τις τελευταίες ημέρες να συζητά με τη μαμά πως θα ήταν υπέροχα αν «πήγαιναν όλοι μαζί ένα ταξιδάκι». Και τότε ήταν που το αγόρι κατάλαβε...

Η μαμά του τον άρπαξε από το χέρι και έτρεξαν όλοι μαζί έξω από το σπίτι, έξω από το μέρος που είχαν δημιουργηθεί όλες οι αναμνήσεις τους. Βγήκαν στον δρόμο.

Η εικόνα που είδε ήταν τραγική. Παντού άνθρωποι να τρέχουν πανικοβλημένοι. Από πάνω τους περνούσαν αεροπλάνα... Πολλά αεροπλάνα και παντού καπνός... Καπνός παντού. Από μακριά άκουγαν το καράβι. Με μόνη τους ελπίδα το πλοίο άρχισαν να τρέχουν ανάμεσα στον κόσμο που ούρλιαζε. Μπροστά η μητέρα του καθοδηγώντας τον και από πίσω ο πατέρας του. Στο ένα του χέρι είχε τη μικρή του αδελφή και στο άλλο τη μεγάλη βαλίτσα. Αλλά δεν έβλεπε πουθενά τον αδελφό του. Που να είχε πάει άραγε; Που να είχε πάει...

Ήταν το πρώτο δάκρυ που του ξέφυγε εδώ και πολλούς μήνες. Παρ' όλα αυτά η μητέρα του συνέχισε να τον σέρνει χωρίς να χάσει το κουράγιο της.

Κάποια στιγμή αντίκρισαν το λιμάνι. Εκεί, επικρατούσε πανικός. Ο κόσμος έτρεχε δεξιά και αριστερά. Στα μάτια τους αποτυπωμένος ο φόβος. Η θλίψη. Η αγωνία. Ο τρόμος.

«Τα γυναικόπαιδα να πάνε μπροστά!» φώναζε το πλήρωμα.

Αμέσως όλοι άρχισαν να σπρώχνουν, προσπαθώντας να φτάσουν τη ράμπα του πλοίου, για να επιβιβαστούν. Όμως η μαμά δεν προχώρησε. Γύρισε και κοίταξε τον μπαμπά ταραγμένη. Αυτός, από τη μεριά του, απλά της χαμογέλασε γλυκά και της έδωσε κουράγιο να συνεχίσει. Εκείνη, στη συνέχεια, πήρε τη μικρή και τη βαλίτσα στον ώμο της και συνεχίσανε προς τη ράμπα, αφήνοντας πίσω τον μπαμπά.

Πάλευαν μανιωδώς μέχρι να φτάσουν καθώς όλοι έπεφταν πάνω τους. Όταν τελικά κατάφεραν να φτάσουν, ανέβηκαν με τη βοήθεια ενός ανθρώπου από το πλήρωμα.

Αμέσως πήγαν προς την πλώρη και κοίταξαν το πλήθος από κάτω. Το αγόρι αναζήτησε τον μπαμπά του αλλά δεν μπορούσε με τίποτα να τον βρει. Αναρωτιόταν τι θα έκανε εκείνη τη στιγμή. Και ο αδελφός του. Τι θα έκανε ο αγαπημένος του αδελφός τώρα; Δεν θα μάθαινε ποτέ.

Το πλοίο άρχισε να κινείται. Και με αυτό κατάλαβε πως εκείνη τη στιγμή άφηνε πίσω του την αποβάθρα και όλον αυτόν τον κόσμο. Άφηνε τον μπαμπά του, τον αδελφό του, το σπίτι του, το παρελθόν του με προορισμό τη θάλασσα, εκεί όπου θα μπορούσαν να λυτρωθούν από την καταστροφή. Εκείνη τη στιγμή η θάλασσα ήταν η μόνη έξοδος μέσα σε όλο αυτό το χάος και τον πανικό. Η μόνη τους ελπίδα.

Στη θάλασσα λοιπόν...

Το διήγημα απέσπασε το 3ο βραβείο στον Διαγωνισμό Δημιουργικής Γραφής
του 2ου Πειραματικού Σχολείου Θεσσαλονίκης, 2018

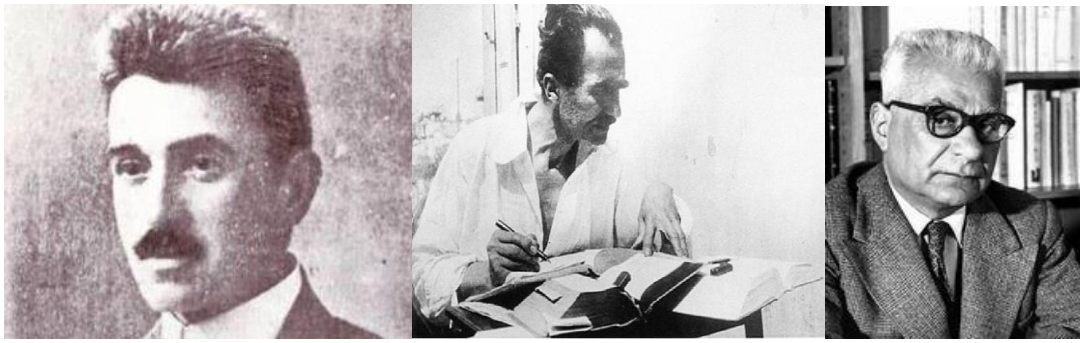
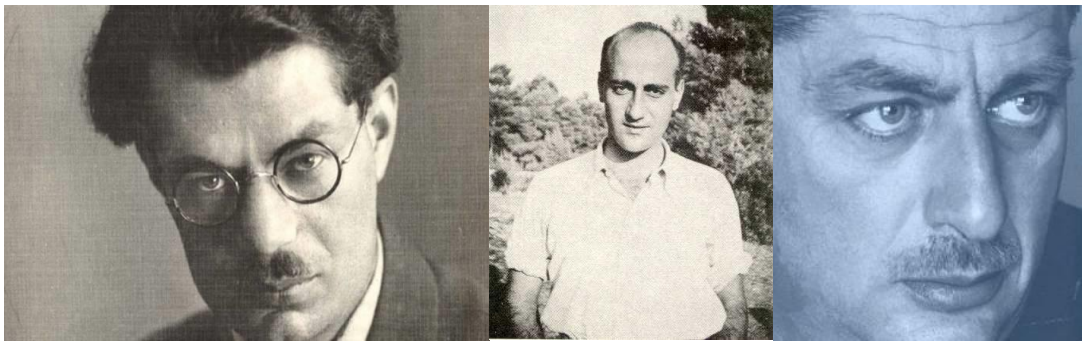
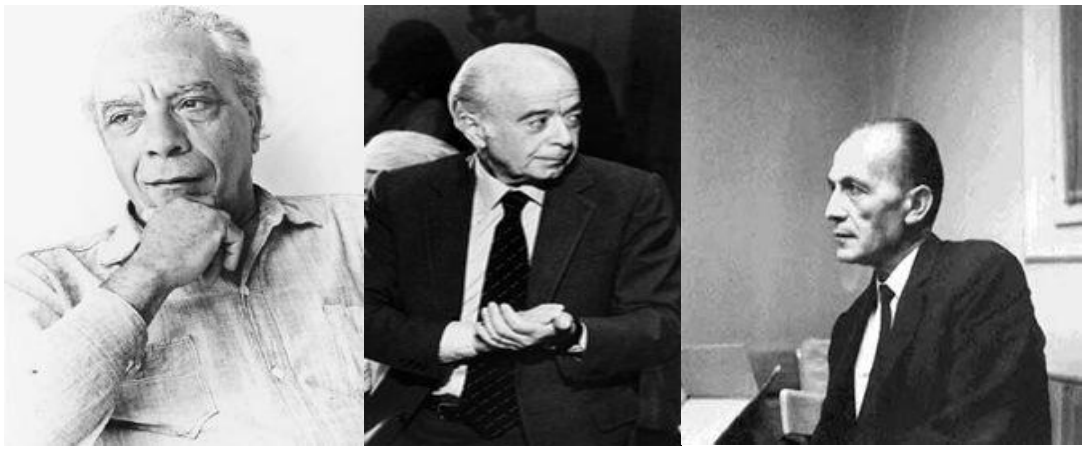

ΕΠΙΚΑΙΡΟΣ

ΛΟΓΟΣ

Ζωή - Μαρία Καμοπούλου

Η αξία του χιούμορ και η έλλειψή του στη σύγχρονη εποχή

Το χιούμορ και γενικότερα το γέλιο αποτελούσε ανέκαθεν μία έμφυτη ανάγκη έκφρασης του ανθρώπου, που αποσκοπούσε στη δημιουργία μιας πιο ευχάριστης και αισιόδοξης διάθεσης. Σύγχρονες έρευνες έχουν, ωστόσο, αποδείξει ότι στην εποχή μας η ύπαρξη του γέλιου αλλά και του κωμικού στοιχείου σπανίζει όλο και σε μεγαλύτερο βαθμό, παρά τα αδιαμφισβήτητα θετικά που πηγάζουν από αυτό. Αξίζει, λοιπόν, να υπογραμμίσουμε την αξία του γέλιου στη ζωή μας, αλλά και να επισημάνουμε τα βασικότερα αίτια απουσίας του σήμερα.

Αρχικά, μέγιστης σημασίας είναι η επίδραση του γέλιου στην ψυχολογία του ατόμου. Το χιούμορ δημιουργεί ιδιαίτερα ευχάριστη διάθεση τόσο στον πομπό όσο και στον δέκτη, ενώ ταυτόχρονα συνεπικουρεί στην ψυχολογική ισορροπία του ατόμου. Αφενός απομακρύνει το άγχος και αποδιώχνει αισθήματα πίεσης και έντασης, που κυριαρχούν στην καθημερινότητά του και αφετέρου τονώνει την αυτοπεποίθηση του ατόμου, ενισχύει το θάρρος του και το αίσθημα αισιοδοξίας. Με αυτόν τον τρόπο οδηγεί τον άνθρωπο σε μία διαφορετική θεώρηση της ζωής του, καθώς βρίσκεται πλέον σε θέση να κρίνει τις διάφορες καταστάσεις κάτω από ένα πιο θετικό πρίσμα, ενώ αντιμετωπίζει τα όποια προσκόμματα συναντήσει με ηρεμία, αποφασιστικότητα και αυτοσυγκράτηση.

Αξίζει ακόμα να τονιστεί η αξία του γέλιου σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Είναι γεγονός πως το χιούμορ ενισχύει την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, καθώς με αυτό καταργούνται η συμβατικότητα, οι κοινωνικές τυπικότητες και οι αγκυλώσεις, το απρόσιτο και απλησίαστο γίνεται οικείο, ενώ απομυθοποιούνται γεγονότα και καταστάσεις. Έτσι, τονώνονται οι διαπροσωπικές σχέσεις με τους συνανθρώπους μας, αφού πλέον εμφορούνται από το στοιχείο της αμεσότητας, της οικειότητας και, κυρίως, της ειλικρίνειας. Ταυτόχρονα, επειδή το γέλιο αποτελεί συλλογική διαδικασία, συμβάλλει στον περιορισμό εγωιστικών τάσεων και καλλιεργεί γόνιμο έδαφος για την ανάπτυξη αισθημάτων ομαδικότητας αλλά και συνεργασίας, με τη στηλίτευση και τη δηκτική κριτική των διάφορων φαινομένων κοινωνικής παθογένειας. Τέλος, μέσω του χιούμορ, καταπολεμάται ο αυταρχισμός και ο δογματισμός κι έτσι θωρακίζονται το δημοκρατικό πολίτευμα και οι αξίες που αυτό πρεσβεύει.

Ο σύγχρονος άνθρωπος, παρόλο που μπορεί να αναγνωρίζει τη σημασία του γέλιου στη ζωή του, βρίσκεται σε κατάσταση σταθερής απομάκρυνσης από αυτό. Η απουσία αυτή του χιούμορ έγκειται στον τρόπο διαμόρφωσης της σύγχρονης κοινωνίας, αλλά και στη δράση του ανθρώπου μέσα στο πλαίσιο αυτής.

Πρώτα πρώτα, οι σύγχρονες συνθήκες ζωής αποτελούν τροχοπέδη στην αυθόρμητη αυτή έκφραση της ευχάριστης διάθεσης. Πιο συγκεκριμένα, ο άνθρωπος του εικοστού πρώτου αιώνα χαρακτηρίζεται από την εσωστρέφεια, τη μοναχικότητα και την καχυποψία που εκφράζει απέναντι στους συνανθρώπους του. Παράλληλα, οι φρενήρεις ρυθμοί ζωής και οι εξαντλητικές απαιτήσεις οδηγούν τον άνθρωπο στο κυνήγι του υλικού ευδαιμονισμού, στον βωμό του οποίου θυσιάζει την ποιότητα των διαπροσωπικών του σχέσεων. Επιπλέον, το αίσθημα του κομφορμισμού υποτάσσει το άτομο σε κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, εξαιτίας των οποίων θεωρούμε πλέον το γέλιο και την κωμική προσέγγιση της ζωής ως δείγμα έλλειψης σοβαρότητας και υπευθυνότητας. Τέλος, ο έντονος και άκρατος ανταγωνισμός

καθιστά ψυχαγωγία για τον αλλοτριωμένο άνθρωπο του σήμερα τη δυστυχία του άλλου, αφού με αυτόν τον τρόπο διακατέχεται από ένα αίσθημα υπεροχής και κυριαρχίας.

Θα αποτελούσε, τέλος, ουσιώδη παράλειψη, αν δεν αναλογιζόμασταν την ευθύνη που φέρει η κοινωνία και οι διάφοροι φορείς στην απουσία του κωμικού στοιχείου. Στη σημερινή κοινωνία εκλείπει η ολοκληρωμένη και σφαιρική παιδεία των ανθρώπων, κάτι για το οποίο βαρύνεται η οικογένεια και το σχολείο, η οποία οξύνει το νοητικό και πνευματικό επίπεδο των νέων και διαμορφώνει την κριτική τους ικανότητα και αισθητική. Η έλλειψη αυτή της νοητικής ωριμότητας επισύρει τη βάναυση πρόκληση χιούμορ και την κακής ποιότητας κωμωδία. Ακόμα, η λαϊκίζουσα, μαζοποιημένη και βιομηχανοποιημένη διασκέδαση που προσφέρουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης υποβαθμίζουν το επίπεδο του χιούμορ, το οποίο και αποσκοπούν να δημιουργήσουν γρήγορα και εύκολα.

Καταληκτικά, είναι γεγονός πως το χιούμορ συμβάλλει στην εκτόνωση από τη φρενίτιδα της καθημερινότητας μέσω της εσωτερικής ελευθερίας που αναβλύζει από την αυθόρμητη και ανυπόκριτη έκφραση της προσωπικότητας του ατόμου. Έτσι, η έλλειψή του από την καθημερινότητά μας είναι εμφανές ότι λαμβάνει μόνο σκοτεινές αποχρώσεις. Θα ήταν καλό, λοιπόν, να αναλογιστούμε όλοι μας τις συνέπειες που επιφέρει η απουσία του απαραίτητου αυτού στοιχείου από τη ζωή μας, αλλά και να εξετάσουμε τρόπους με τους οποίους θα μπορέσουμε να το επαναφέρουμε δυναμικά και ουσιαστικά στην καθημερινότητά μας.

Πηγή: https://www.typologos.com/wp-content/uploads/2018/02/Theotokas_edited.jpg

Κορνηλία Καρβουγιάζη, Βασιλική Μανδαλιανού,
Μάξιμος - Απόστολος Παπαδόπουλος, Αναστασία Παπαθανασίου,
Κωνσταντίνος Παπαναστασίου, Βασιλική Παπαοικονόμου,
Αθηνά Πατάκα, Δημήτριος Πεζάτης

Ο Θεοτοκάς μιλάει για τη γλώσσα

Η γνωριμία μας με τον **μυθιστοριογράφο** Γιώργο Θεοτοκά έγινε με το απόσπασμα από την *Αργώ* στο μάθημα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Η γνωριμία μας με τον **δοκιμιογράφο** Γιώργο Θεοτοκά έγινε με αφορμή την παρούσα εργασία, ύστερα από την πρόταση των επιστημονικών μας συμβούλων, της κ. Αγγελικής Λούδη και του κ. Γιώργου Παπαναστασίου, με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών μας κ. Γιάννη Ρίγγα και κ. Άννας Φωκά.

Στο κατώφλι των νέων καιρών ακολουθήσαμε μονοπάτια στην *πνευματική πορεία* του, ξεφυλλίσαμε *τετράδια ημερολογίου, αναζητώντας τη διαύγεια* ενός *ελεύθερου πνεύματος,* εστιάσαμε σε *Πολιτικά Κείμενα*, για να τον ακούσουμε να μιλάει για τη γλώσσα.

Στην προσπάθειά μας αυτή κρίναμε απαραίτητη μια σύντομη εισαγωγή στο γλωσσικό ζήτημα, το οποίο συχνά αποτέλεσε αντικείμενο του προβληματισμού του Γιώργου Θεοτοκά και αιτία συγκρούσεων με κάποιους από τους συγχρόνους του.

Το γλωσσικό ζήτημα υπήρξε ένα πρόσφορο πεδίο στο οποίο καλλιεργήθηκαν σοβαρές αντιπαραθέσεις ιδεών και συμπεριφορών σε κρίσιμες φάσεις της ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας. Την αρχή των αντιπαραθέσεων αυτών τη βρίσκουμε στους χρόνους του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Η αιτία που έφερε στην επιφάνεια τις βαθιές αυτές διαφορές ήταν η επίμονη αναζήτηση ενός ενιαίου γλωσσικού οργάνου, προκειμένου να συγκροτηθεί μια εθνική παιδεία, καθώς και η συστηματική καλλιέργεια και προβολή της ομιλούμενης γλώσσας από νέες κοινωνικές δυνάμεις, οι οποίες επιχειρούσαν να διαχειριστούν με νέους όρους και με νέα γλώσσα τα ζητήματα της αγωγής και της αυτογνωσίας του έθνους.

Με την ίδρυση του ελληνικού κράτους οι ιδέες του Διαφωτισμού υποχώρησαν. Το νέο κράτος αναζήτησε στα αρχαία ελληνικά γλωσσικό υλικό για την απόδοση νέων εννοιών. Τουλάχιστον ως τα μέσα του 19ου αιώνα η καθαρεύουσα θα εξαρχαΐζεται όλο και περισσότερο. Έτσι, το 1856 θα εκδοθεί βασιλικό διάταγμα σχετικό με τη σχολική γλώσσα, το οποίο θα ορίζει ότι «Γραμματική της ελληνικής γλώσσης ορίζεται η της αρχαίας και μόνη».

Ωστόσο, κατά την τελευταία εικοσαετία του 19ου αιώνα άρχισαν να εκφράζονται συστηματικές αντιδράσεις στις ρομαντικές υπερβολές του αρχαϊσμού. Το γλωσσικό ζήτημα θα επανεμφανιστεί με το χαρακτηριστικό γνώρισμα των προεπαναστατικών διενέξεων: τη βαθιά σύγκρουση ανάμεσα σε αντιλήψεις, οι οποίες δεν θα αναφέρονται μόνο στη γλώσσα αλλά στη συνολική πορεία της ελληνικής κοινωνίας.

Οι κοινωνικές δυνάμεις που συγκρότησαν τους πόλους της γλωσσικής διαμάχης κατά τον 20ό αιώνα διέφεραν από τις αντίστοιχες του 18ου και του 19ου αιώνα κατά τούτο: οι δημοτικιστές -εσωτερικά διαφοροποιημένοι- αποτελούσαν ένα σύνολο που ενεργούσε εκτός κρατικών θεσμών και το οποίο σκόπευε ή να διεισδύσει στους θεσμούς ή να τους ανατρέψει.

Οι οπαδοί της καθαρεύουσας αποτέλεσαν ένα σύνολο που υποστηρίχθηκε από συγκεκριμένους φορείς εξουσίας (Δημόσια διοίκηση, Εκκλησία, Πανεπιστήμιο, Ακαδημία) και, επομένως, διέθετε τα όπλα που του εξασφάλιζε η εξουσία της οποίας ήταν φορέας.

Αποτέλεσμα τούτου ήταν η βαθμιαία πρόσληψη της μεν δημοτικής ως συμβόλου ανατρεπτικού λόγου, της δε καθαρεύουσας ως συμβόλου αυθεντίας.

Το 1911 ψηφίστηκε η συνταγματική διάταξη που όριζε ότι «Επίσημος γλώσσα του κράτους είναι εκείνη εις την οποίαν συντάσσεται το πολίτευμα και της ελληνικής νομοθεσίας τα κείμενα», δηλαδή η καθαρεύουσα.

Το γλωσσικό ζήτημα και ο ρόλος της επίσημης γλώσσας στην πνευματική ζωή της Ελλάδας απασχόλησαν από νωρίς τη σκέψη του Θεοτοκά.

Όπως διαβάζουμε στο βιβλίο *Γιώργος Θεοτοκάς* του Λυκούργου Κουρκουβέλα, «φοίτησε ως μαθητής στη Σχολή Ζαμαρία την περίοδο 1911 - 1913 και κατόπιν στο Εθνικόν Ελληνογαλλικόν Λύκειον, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1922. Πέρα από την εκμάθηση της γαλλικής γλώσσας, που θα αποτελούσε και βασικό όχημα για τις μετέπειτα σπουδές του στο Παρίσι, στο σχολείο αυτό απέκτησε στερεή κλασική παιδεία, καθώς καταπιάστηκε με πλήθος εργασιών πάνω στον Θουκυδίδη, τον Πλάτωνα, τον Σοφοκλή, τον Κικέρωνα και τον Βιργίλιο. Οι εργασίες του, γραμμένες σε μεστό δομημένο λόγο, μαρτυρούν μεγάλη αναλυτική και συνθετική ικανότητα, ενώ είναι ήδη εμφανής, από την εποχή εκείνη, η έμφυτη τάση του για συνεχή και κριτική σκέψη.

Αποκορύφωμα του πνευματικού έργου του μαθητή Γιώργου Θεοτοκά ήταν οι διαλέξεις που έδωσε στο σχολείο του για την ιστορία του δημοτικισμού και το έργο του Σολωμού. Έκανε μία μαχητική παρουσίαση υπέρ του δημοτικισμού, καταγγέλλοντας μάλιστα την απόλυτη κυριαρχία της καθαρεύουσας στη σχολή. Το πρώιμο αυτό κείμενο αποτελούσε προάγγελο του ιδεολογικού αγώνα που θα ξεκινούσε υπέρ της δημοτικής με τη δραστήρια συμμετοχή του στη "Φοιτητική Συντροφιά" και που θα τον ακολουθούσε σε όλη του τη ζωή».

Αργότερα, ως φοιτητής, εντάσσεται στο κίνημα του δημοτικισμού και εκλέγεται το 1925 Γενικός Γραμματέας της «Φοιτητικής Συντροφιάς», ενός σωματείου που αγωνιζόταν για την προώθηση της δημοτικής γλώσσας. Στη συνέχεια θα πρωταγωνιστήσει στις εξελίξεις σχετικά με το γλωσσικό ζήτημα, το οποίο ανακάμπτει την περίοδο 1925 - 1926, όταν έρχεται στην Ελλάδα ο Ψυχάρης.

Όπως σημειώνει ο ίδιος στην *Πνευματική Πορεία* «οι παλιοί καθαρευουσιάνοι, που κυβέρνησαν πνευματικά το έθνος ολόκληρους αιώνες, νόμιζαν πως θα έφταναν την τελειότητα της αρχαίας αττικής γλώσσας χρησιμοποιώντας τα νεκρά στοιχεία της και προσπαθώντας να μιμηθούν τη γραμματική της. Αλλά αυτό ήταν μια εξωτερική μίμηση, ένα βασικό λάθος που χώρισε το πνεύμα και την παιδεία από τη ζωή και το πλήρωσε το έθνος πανάκριβα κι ακόμα το πληρώνει. Πολλοί αντίπαλοι των καθαρευουσιάνων νόμισαν ότι, για να ξαναβρούν τη χαμένη ζωή, έπρεπε να μην κάνουν τίποτα άλλο παρά να μιμούνται όσο το δυνατό πιο πιστά και πιο αποκλειστικά τον τρόπο της ομιλίας του λαού. Έτσι, για αρκετούς, η τέχνη του λόγου δεν ήταν άλλο τίποτα παρά ένα είδος γραμμόφωνο που επαναλάβαινε μηχανικά τη λαϊκή λαλιά. Και τούτο ήταν μίμηση και λάθος, όσο και το άλλο.»

Ο Θεοτοκάς θεωρεί αυτονόητη ανάγκη την έκφραση στη ζωντανή γλώσσα, αλλά χωρίς ακρότητες και εμμονές. Χαρακτηριστικά γράφει στην *Πνευματική Πορεία «*Κάθε νέος άνθρωπος που δεν είναι εντελώς αποβλακωμένος καταλαβαίνει σήμερα πολύ καλά, και μάλιστα χωρίς να είναι ανάγκη να του το εξηγήσει κανείς, ότι γλώσσα του μέλλοντος, σ' όλα τα είδη του λόγου και σ' όλους τους κλάδους της ελληνικής ζωής, δεν μπορεί να είναι άλλη από την κοινή νεοελληνική, αυτήν που συνηθίσαμε να ονομάζουμε δημοτική. Τούτο είναι μια λύση μοιραία, είναι κάτι που, είτε σας αρέσει είτε όχι, δεν υπάρχει κανένας τρόπος να

μη γίνει έτσι και να γίνει αλλιώς. Είναι σαν το ρεύμα ενός ποταμού που, ο κόσμος να χαλάσει, είναι των αδυνάτων αδύνατο να πάει πίσω, αλλά θα πηγαίνει πάντα εμπρός, όσα εμπόδια κι αν συναντήσει. Όταν λοιπόν μια λύση είναι μοιραία, κάθε προσπάθεια που γίνεται, για να την αποφύγουμε ή για να την περιορίσουμε ή για να την καθυστερήσουμε δεν είναι άλλο τίποτα παρά χαμένος χρόνος για τα άτομα και για το έθνος. Χαμένα θα είναι αύριο και τα έργα της επιστήμης που γράφονται ακόμα στην καθαρεύουσα. [...] Όσο νωρίτερα το πάρουν όλοι απόφαση πως η νέα κοινή θα επικρατήσει παντού, τόσο το καλύτερο.»

Ακολουθώντας τη μέση οδό, όμως, αναγνωρίζει ότι «Όποιος απαιτεί να καταργήσουμε σύρριζα κάθε επίδραση της καθαρεύουσας είναι σα να γυρεύει να σβήσουμε ένα κεφάλαιο της ιστορίας, που είναι, νομίζω, μάταιος κόπος. [...] Η φυσική τάση της γλώσσας μας είναι προς την ομοιομορφία, τη συμπύκνωση, την απλότητα.»

Από τους προβληματισμούς του δε θα μπορούσε, βέβαια, να λείπει η επίδραση του γλωσσικού ζητήματος στην εκπαίδευση.

Την 1η Σεπτεμβρίου 1926 απευθύνθηκε με επιστολή του στον υπουργό Παιδείας, Αλέξανδρο Παππά, και ως εκπρόσωπος της «Φοιτητικής Συντροφιάς» ζητούσε τη διατήρηση της δημοτικής γλώσσας στα σχολεία, αλλά και τον επαναδιορισμό των δημοτικιστών εκπαιδευτικών υπαλλήλων. Έκρινε επιβεβλημένη την επικράτηση της δημοτικής στην εκπαίδευση, η οποία θα συνοδευόταν από την ίδρυση ενός Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών με σκοπό την καλλιέργεια της νεοελληνικής παιδείας και τη γνώση της λαϊκής παράδοσης. Αντιλαμβάνεται, βέβαια, τη δυσκολία αποδοχής των αλλαγών αυτών λόγω της αδιαλλαξίας των φανατικών, τόσο των καθαρευουσιάνων όσο και των δημοτικιστών.

Αναφέρει μάλιστα ότι «Περίπλοκο και δύσκολο ήταν, ανέκαθεν, το εκπαιδευτικό μας πρόβλημα, αλλά παλαιότερα ήταν εύκολη, τουλάχιστο, η τοποθέτησή του. Επίκεντρο ήταν το πολυθρύλητο γλωσσικό μας ζήτημα. Το θέμα ήταν αν θα μπει, και ως ποιο σημείο θα μπει, η δημοτική στην εκπαίδευση. Από τη μια πλευρά ήταν οι καθαρευουσιάνοι, από την άλλην ο δημοτικισμός. [...]

Το φαινόμενο είναι, βέβαια, πρωτοφανές στα εκπαιδευτικά χρονικά της Οικουμένης. Δυο γενιές Ελλήνων έμαθαν γράμματα κατ' αυτόν τον τρόπο, μέσα στην αβεβαιότητα και τη σύγχυση, διαβάζοντας βιβλία που, κάθε τόσο, το Κράτος τα καταδίκαζε και ακούοντας δασκάλους υποχρεωμένους να διαψεύδουν τα όσα δίδασκαν λίγο πριν. [...] Η διαιώνιση της γλωσσικής μισαλλοδοξίας στην παιδεία μας δίνει πια την εντύπωση μιας οικογενειακής εκδίκησης ή της Μάνης ή της δυτικής Κρήτης, μιας "βεντέτας" που μπορεί να συνεχίζεται, ολόκληρες δεκαετίες, με αλλεπάλληλους φόνους και τραυματισμούς, ενώ εκείνοι που την προκάλεσαν έχουν πεθάνει από καιρό και η αρχική αιτία του μίσους έχει λησμονηθεί. Με μόνη τη διαφορά ότι εδώ τη ζημία την πληρώνει το έθνος. [...] Η επαναφορά της καθαρεύουσας στη δημοτική εκπαίδευση μόνο απώλεια χρόνου προκάλεσε και σύγχυση στα μυαλά των παιδιών και αληθινή απόγνωση. Υπάρχει καιρός να διδαχτεί η καθαρεύουσα σωστά, στα σχολεία της μέσης παιδείας, σε παιδιά ωριμότερα και παιδιά ικανά να καταλάβουν τη διάκριση των δύο γλωσσών.»

Κοσμοπολίτης και ευρωπαϊστής αμφισβητεί τα πνευματικά ιδεώδη του καιρού του και επισημαίνει την αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού της νοοτροπίας και της αγωγής των Ελλήνων:

«Στο μεταξύ, όμως, είναι καιρός να νιώσουμε καλά ένα πράμα, ότι η νέα γλώσσα μας δεν είναι μια γλώσσα πρωτόγονη, αδέσποτη και ακαταλόγιστη, όπου μπορεί ο καθένας να κάνει

μαζί της ό,τι του σφυρίξει και να λέει ό,τι βρει και να τη μεταχειρίζεται σαν σκυλί χωρίς αφέντη. Είναι γλώσσα ελληνική. Δεν είναι η γλώσσα των αρχαίων Ελλήνων, που μιλούσαν, άλλωστε, διάφορες γλώσσες, είναι μια άλλη γλώσσα, αλλά εξίσου ελληνική όσο και οι γλώσσες εκείνες. Είναι κόρη από μεγάλη γενιά, είναι η θυγατέρα των αρχαίων Αθηναίων συγγραφέων, το σόι της βαστά από τους τραγικούς, τον Πλάτωνα, το Θουκυδίδη κι από την Καινή Διαθήκη. Δεν μπορείς λοιπόν να της φέρεσαι με τρόπο άκοσμο και βάναυσο, γιατί θα σε περιφρονήσει και δε θα σου δώσει το χέρι της, θα σου γυρίσει τις πλάτες και θα σ' αφήσει να πλέεις στην ασυναρτησία και την ασκήμια και να **νομίζεις** ότι γράφεις ελληνικά, μα δεν θα είναι **αληθινά** ελληνικά. [...]

Στα *Τετράδια Ημερολογίου* καταγράφει την αφοσίωσή του στη γλώσσα αλλά και το χρέος του πνευματικού ανθρώπου απέναντί της:

«Σε ορισμένες στιγμές αισθάνομαι ότι η μόνη θετική παρηγοριά που μπορώ να έχω σαν συγγραφέας, το μόνο σίγουρο πράμα στα χέρια μου είναι η γλώσσα. Δουλεύοντας για την καλλιέργεια της νεοελληνικής γλώσσας δουλεύω για κάτι που ξεπερνά κατά πολύ τη ζωή μου και την εποχή μου, συμμετέχω σ' ένα έργο με μεγάλη διάρκεια. Προσθέτω μια πέτρα σ' ένα οικοδόμημα προορισμένο να ζήσει αιώνες. Εγώ ίσως χαθώ ολότελα, μα η γλώσσα θα μείνει και γι' αυτή τη γλώσσα δούλεψα κι εγώ. Η γλώσσα: η πιο στερεή πραγματικότητα. Και συνάμα αυτό το γοητευτικό αίσθημα ότι η νεανική μας γλώσσα, που πλάθεται στα χέρια μας είναι η ίδια η γλώσσα του Ομήρου. [...] Αισθάνομαι ως συγγραφέας και ως άνθρωπος ευθύνες και υποχρεώσεις απέναντι στην ελληνική γλώσσα και στη συνέχεια των ελληνικών γραμμάτων, απέναντι στον τόπο.»

Από τις γλωσσικές παρατηρήσεις του δεν θα μπορούσαν να λείπουν οι αναφορές του στον Γιάννη Ψυχάρη, γνωστό για τον ρόλο του στο κίνημα του δημοτικισμού και τον αγώνα του για την καθιέρωση της δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του ελληνικού κράτους:

«Ο Ψυχάρης είναι ο άνθρωπος που ελευθέρωσε το ελληνικό πνεύμα και την ελληνική γλώσσα από τα τυραννικά δεσμά μιας μεσαιωνικής Σχολαστικής» [...] «Κουρέλιασε την αίγλη της καθαρεύουσας, του αττικισμού, του ψευτοκλασικισμού, έσπασε βωμούς, που τους θεωρούσαν οι πατεράδες μας ιερούς και απαραβίαστους. Λύτρωσε την Ελλάδα από τα πνευματικά δεσμά της, τη ζωντανή, τη δροσερή, την παρθένα Ελλάδα των νέων χρόνων, που οι πνευματικοί οδηγοί της είχαν αγνοήσει ίσαμε τότε, δεν ήταν ικανή να μιλήσει και να εκφράσει τον εαυτό της, γιατί της είχαν απαγορεύσει τη χρήση της γλώσσας της» [...] «Ο Ψυχάρης είναι ο πρώτος που συνειδητοποίησε καθολικά την ιστορική και εθνική σημασία του δημοτικισμού και που έθεσε το ζήτημα της γλώσσας απάνω σε βάσεις ακλόνητες» [...] «Μπορεί οι λόγιοι να ξεχνούν ή να μικρολογούν, αλλά το έθνος δεν είναι δυνατό να μην ξαναθυμηθεί έναν τέτοιο άνθρωπο κι ένα τέτοιο ιστορικό γεγονός σαν την πνευματική επανάσταση του δημοτικισμού» [...] «Η συμβολή του κ. Ψυχάρη στην καλλιέργεια των νεοελληνικών γραμμάτων είναι τεραστία. Την πρωτόγονη δημοτική αυτός πρώτος την υψώνει στο επίπεδο μιας λογοτεχνικής γλώσσας. Αυτός αρχίζει τη νεοελληνική πεζογραφία.»

Ο Θεοτοκάς θεωρεί πως οι αντιθέσεις μεταξύ των εκπροσώπων του σχολαστικισμού και των εκπροσώπων του δημοτικισμού δείχνουν «πόσο πολύμορφος και αντιφατικός», όπως επισημαίνει ο ίδιος, «πόσο πλούσιος είναι ο νεοελληνικός χαρακτήρας. Κάθε προσπάθεια να τον σταματήσουμε μέσα σ' έναν αλύγιστο ορισμό δεν είναι ελληνική αγνότητα, αλλά αγνός δασκαλισμός.»

Πιστεύει πως η απελευθέρωση της σκέψης και η αυτογνωσία του ελληνικού λαού αποτελούν προϋποθέσεις, για να εκφραστεί γλωσσικά.

«Είναι καλό και χρήσιμο να μελετούμε τη ζωή του τόπου μας και την πνευματική κληρονομιά μας, είναι μάλιστα απαραίτητο να ξέρουμε τι έκανε ο τόπος μας ως σήμερα, για να μπορέσουμε να κάνουμε κάτι περισσότερο στο μέλλον. Είναι καλό και χρήσιμο να μελετούμε τον εαυτό μας, την ιδιαίτερη έκφραση και την ιδιαίτερη αισθαντικότητα του ελληνικού λαού. Δεν είναι ματαιοδοξία ούτε συντηρητικισμός να μας ευχαριστεί το γεγονός ότι είμαστε Έλληνες, κι είναι πολύ φυσικό πως έχουμε την περιέργεια να ερευνήσουμε το περιεχόμενο αυτής της λέξης Ελληνισμός. [...]

Για να μελετηθεί ένα τέτοιο θέμα χρειάζουνται πνεύματα ελεύθερα και ευλύγιστα, χωρίς προλήψεις, προκαταλήψεις και φανατισμούς. [...] Δεν έχουν ακόμα οι ελληνικοί εγκέφαλοι τη δύναμη να απλωθούν ελεύθερα στον κόσμο των ιδεών και σε κάθε βήμα, στη φιλοσοφία, στην αισθητική, στην ιστορία, στις κοινωνικές επιστήμες, ακόμα και στη γλωσσολογία, γυρεύουν την απόλυτη Αλήθεια, δηλαδή μια φυλακή. [...] Με τον ίδιο τρόπο συζητούνται όλα τα θέματα και το γλωσσικό ζήτημα που υποφέρει πολύ από το δογματισμό τόσο των δημοτικιστών όσο και των καθαρευουσιάνων. [...] Φαίνεται πως η Ελλάδα έχασε τα νερά της. Ο κλονισμός του πολέμου ήταν τόσο βαθύς στον τόπο μας, βαθύτερος από παντού αλλού, η εξέλιξη του μεσοπολέμου τόσο απροσδόκητη, ασυνάρτητη και ορμητική, ώστε σταυρώσαμε τα χέρια και κοιτάζουμε το θέαμα χωρίς να τολμούμε να μιλήσουμε γι' αυτό. Ήμασταν μικρή και στενοκέφαλη κοινωνία, κλεισμένη στον εαυτό της. Η μόνη ανησυχία της Ελλάδας πριν τον πόλεμο ήταν το γλωσσικό ζήτημα.»

Ο Θεοτοκάς έχοντας υπόψη του την αδυναμία του αυτοπροσδιορισμού του ελληνικού έθνους θεωρούσε ότι οι πνευματικοί άνθρωποι είναι εκείνοι που πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη να ενισχύσουν τα βασικά συστατικά της εθνικής ταυτότητας, την ελληνική γλώσσα, την ορθόδοξη θρησκεία και τη νεότερη ελληνική παράδοση. Αναφορικά με την τελευταία, διευκρίνιζε πως εννοούσε «ό,τι καλύτερο δημιούργησε ο νεότερος ελληνισμός, από τον Ρήγα Φεραίο, τον Κοραή, το Σολωμό και το Εικοσιένα ως τις μέρες μας». Πέρα από τα παραπάνω, όμως, ο Θεοτοκάς αναζητά ένα πνεύμα ελληνικό, «ένα στοιχείο αστάθμητο», όπως λέει ο ίδιος, «που εκπορεύεται [...] από τη μορφή του τόπου, από τις θάλασσες που τον περιβάλλουν, από τα μνημεία της τέχνης και του λόγου, από την ιδιαίτερη γεύση που προσλαμβάνει η ζωή μέσα σ' αυτό το φυσικό και ψυχικό κλίμα - ένα υπέρτατο δείγμα ανθρωπισμού, μέτρου, διαύγειας και ισορροπίας, που όσοι ταξίδεψαν ξέρουν ότι δεν το βρήκαν σε κανένα άλλο μέρος του κόσμου [...]. Ο Ελληνισμός είναι κάτι πολύ σπουδαιότερο από φυλή. Είναι πνεύμα με αξία πανανθρώπινη.»

Ο Θεοτοκάς υπήρξε ένας από τους πιο θερμούς υποστηρικτές του ελληνικού «ευρωπαϊσμού» και επέδρασε στη διαμόρφωση των αντιλήψεων και των κατοπινών πολιτικών αποφάσεων, ενώ τα γραπτά του αποτυπώνουν την κοινωνικοπολιτική και λογοτεχνική πραγματικότητα της εποχής του.

Πνεύμα πρωτοποριακό και άνθρωπος ευφυής διέβλεψε πολύ νωρίς την ανάγκη της ένωσης και της συνεργασίας των ευρωπαϊκών κρατών. Ωστόσο, διδαγμένος από τις αντιπαραθέσεις των συγχρόνων του, αναρωτιέται: «Μέσα στο δημιουργικό αναβρασμό της σημερινής Ευρώπης τι θέση κρατά η Ελλάδα; Τι συμβολή προσφέρουμε στις μεγάλες προσπάθειες που καταβάλλονται τριγύρω μας;»

Την απάντηση δίνει ο ίδιος στα *Πολιτικά Κείμενα*: «Ο σύγχρονος Ελληνισμός έχει πνευματικά κεφάλαια ανεκτίμητα, όχι δανεισμένα, αλλά δικά του στ' αλήθεια: την

ανθρωπιστική του παράδοση, την Ορθόδοξη Εκκλησία, το πνεύμα του Εικοσιένα. Ας προσθέσουμε σ' αυτά και τη νεοελληνική λογοτεχνία που μπορεί να μην είναι μεγάλη, είναι όμως η φωνή της καρδιάς του έθνους, για τούτο, χωρίς αυτήν δεν θα ολοκληρωθεί ποτέ η εθνική μας παιδεία. Αν στηρίξουμε καλά στις βάσεις αυτές την αγωγή των παιδιών μας, δεν έχουμε λόγους να φοβόμαστε για το μέλλον του Ελληνισμού. [...] Με τα δεδομένα αυτά, πιστεύουμε ότι ο Ελληνισμός μπορεί όχι μόνο να διατηρήσει την οντότητά του, μέσα στις ιστορικές συνθήκες, αλλά και να προκόψει και να ευημερήσει, αν θέλει να δουλέψει και αν, βέβαια, υπάρχει ειρήνη επί γης.»

Η παραπάνω εργασία αποτέλεσε την εισήγηση των μαθητών των Εκπαιδευτηρίων Ε. Μαντουλίδη στο Διεθνές Μαθητικό Συνέδριο με θέμα: **«Ο Κωνσταντινουπολίτης Γιώργος Θεοτοκάς»** που πραγματοποιήθηκε από τις 14 ως τις 18 Μαρτίου στην Κωνσταντινούπολη.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Γιώργης Παυλόπουλος

Τα Αντικλείδια

Η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή.
Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς να βλέπουν
τίποτα και προσπερνούνε. Όμως μερικοί
κάτι βλέπουν, το μάτι τους αρπάζει κάτι
και μαγεμένοι πηγαίνουνε να μπουν.
Η πόρτα τότε κλείνει. Χτυπάνε μα κανείς
δεν τους ανοίγει. Ψάχνουνε για το κλειδί.
Κανείς δεν ξέρει ποιος το έχει. Ακόμη
και τη ζωή τους κάποτε χαλάνε μάταια
γυρεύοντας το μυστικό να την ανοίξουν.
Φτιάχνουν αντικλείδια. Προσπαθούν.
Η πόρτα δεν ανοίγει πια. Δεν άνοιξε ποτέ
για όσους μπόρεσαν να ιδούν στο βάθος.
Ίσως τα ποιήματα που γράφτηκαν
από τότε που υπάρχει ο κόσμος
είναι μια ατέλειωτη αρμαθιά αντικλείδια
για ν' ανοίξουμε την πόρτα της Ποίησης.
Μα η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή.

Τα αντικλείδια

Πηγή: https://craftstar.co.uk/products/banksy-balloon-girl-stencil